

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

*Vd. 172. +
2.*

Contenta in hoc Volumine II.:

18. Erycii, Sam., commentatio de negotiis capitulatione Caesarea annullatis. Ed. 2. Halae 1728.
19. Ulrich, Phil. Adam., discursus historico-curid. de Archi-cancellariatu et Primatu S. R. I. Principis Abbatis Fuldensis. Ed. nov. Lipsiae 1722.
20. Gribner, Mich. Henr., dissert. de primariis precibus Imperialibus sine Pontificio indulta validis. Lipsiae 1707.
21. ———, dissert. de precibus primariis Vicariorum Imperii. Vitemb. 1711.
22. Philippi, Joh. Ersk., dissert. de iuribus eminentis Domini, quod maiestati competit. Halae 1727.
23. Walck, Christ. Guil. Franc., commentatio de litteris Electorum confessionis testibus. (Götting.) 1754.
24. Hertling, Joh. Godefr. Des., dissert. de S. R. I. Vicariatu Bavario-palatino. Heidelb. 1742.
25. ^{Weidling} ~~Bader~~, Christ. Gottl. disputatio de iure maiestatis Regis Romanorum. Lipsiae 1695.
26. Bader, Christ. Gottl., commentatio de iure Imperii sine electionibus et insignibus Imperii minus plene et inefficaci in Germania habite. Jenae 1729.
27. Treuer, Gottl. Sam., iuris prudentia circa titulos officii Imperatoris Augustissimi. Göttingae 1737.
28. Hoffmann, Godefr. Dan., vindiciae capitulationum novissimarum circa uniones et conventus Electorales. Tubingae 1753.
29. Haas, Sam. Ferd., dissert. de Monarchia S. R. I. limitata. Giessae 1750.
30. Mascon, Joh. Jac., dissert. de originibus officiorum aulicorum S. R. I. Halae 1716.

31. Heumann, Joh., observationes de Imperatore mortuo
ex annalibus et legibus conquisitae. Ed. 2. Altop.
1741.
32. Lammere, Joh. Ferd. Andr., dissert. de praeceminentia
s. Sedis Moguntinae eiusdemque Eminentissimi
Archi-Præsulis, Principis Electoris, praecemi-
nentibus ac singularibus iuribus et praeroga-
tivis. Erford. 1731.
33. Kurim, Gottl., dissert., qua Ottone I. Imperium Roma-
num cum Regno Germanico non coniunctis
monstratur. (Viteimb.) 1732.
34. Hoffmann, Godefr. Dan., de pluralitate suffragiorum
in electione Imperatoris. Tubing. 1742.
35. Dahm, Joh. Mich., dissert. hist. iurid. de Unione Electo-
rali. Mogunt. 1754.
36. Koeler, Joh. Tob., observationes hist.-crit. de Tricen-
nario Imperatoris. Gotting. 1756.

duo
Abt. 10.
ia
siffat
mi-
aga-
ma-
ffe
um
le-
a- +

645. 14

DISCVRSVS HISTORICO-IVRIDICVS
DE
ARCHI-
CANCELLARIATV
ET
PRIMATV
S. R. I. PRINCIPIS
ABBATIS FVLDENIS,

QVEM
AVSPICE DEO TER OPTIMO MAXIMO
IN CELEBERRIMA FRANCIAE ORIENTALIS
VNIVERSITATE HERBIPOLENSI
EX ASSENSV AMPLISSIMI SENATVS IVRIDICI
SVB PRAESIDIO

Prænobilis, Clarissimi ac Consultissimi Viri ac Domini,

D. PHILIPPI ADAMI VLRICH,

I.V. DOCT. ET DIGESTORVM PROF. PVBL. AC ORDIN. REVE-
RENDISSIMI ET CELSISSIMI PRINCIPIS, EPISCOPI HERBI-
POLENSIS CONSILIARII,

EXERCITII GRATIA PVBLICO EXAMINI SISTIT

HENRICVS WALTERVS WILHELMVS

No. 27. DE SCHILDECK. No. 18.

IN AVDITORIO IVRIDICO

HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS CONSUVETIS, DIE XXX. IVN. A. MDCCXXIV.

EDITIO NOVA MDCCXXXIII.

LIPSIÆ, APVD IO. CHRISTIANVM LANGENHEMIVM.

DISCVRSVS HISTORICO-VRIDICVS

DE

14

A R C H I -

CANCELLARIATV

ET

P R I M A T V

S. R. I. P R I N C I P I S

ABBATIS EULDENSIS

AVSPICE DEO TER OPTIMO MAXIMO
IN CETERIS FRANGIA ORIENTALIS

EX ASSENSU AULICIS SVB PRÆSIDI

SVB PRÆSIDI

D. PHILIPPI ADAMI VRICH

IVDOCTI ILLUSTRISSIMO AC ORNATISSIMO
REVERENDISSIMO CATHOLICISSIMO RITVS RITIBVS

HENRICVS WALTERVS WILLELMVS

Handwritten signature

DE SCHILDECK

IN AVDEORIO VRIDICO

NOTVS VATEAT VRIDICVS SVB PRÆSIDI

NOTVS VATEAT VRIDICVS SVB PRÆSIDI

LITTEA VRIDICVS SVB PRÆSIDI

PRÆFATIO.

Non diffiteor præsentem materiam quo ad Archi-Cancellariatum Augustæ in variorum scriptorum opusculis hinc inde sparsam, jam pridem publici Juris factam fuisse; Inter quos Malinkrotius de Archi-Cancellariis, Browerus de antiquitate Fuldensi, Kirchnerus de officio & dignitate Cancellarii non inanem præstarunt operam; verum non ita absolutam, quæ ulteriorem indaginem, & documentorum Collectionem rejiceret, neque ita exactam, quæ me in elaborando meo Themate multum adjuvaret: plus reliquis hac in re præstitit quidem Clariss. Waldschmitt in sua
A 2
differ-

PRÆFATIO.

dissertatione de Augustæ Imperatricis Archi-Cancellario, attamen non eousque, ut ipse fatetur in præfamine ad dictam dissertationem, ut totam hanc materiam exhaustam crederet, quin potius ingenue assèrat ex Archivis multa adhuc suppeditari posse, quæ ad materiæ hujus illustrationem & ampliatiorem plurimum conferrent. Quid horum in pagellis hisce præstitum sit, publicum judicium dabit; Sane non proprio marti, sed alienæ liberalitati, eorum scilicet, quibus ad antiquitatis Gazophylacium & originarios veterum monumentorum fontes patebat aditus, totum, quod ultra addidi, libenter adscribo. Auxi porro discursum de Archi-Cancellariatu Augustæ accessione Primatus Fuldensis, in qua parte nec manum, qua ducerer, nec opem, qua sublevarer, ullius scriptoris sensi, absque eo, quod materia de Primatibus, qua sterilis est, vix similem habeat in toto jure, de qua Canonistæ tam pauca tamque incerta scribunt, ut vix non pro derelicta accipi posset: Veruntamen & hic nihil omissum memini, quod ad allegationem, atque defensionem jurium Ecclesiæ Fuldensis, quoquo modo pertinere noscatur.

CAPUT

Handwritten text at the top of the page, likely bleed-through from the reverse side.

CAPUT PRIMUM
DE
ARCHI - CANCELLARIATU
SECTIO PRIMA
DE ARCHI-CANCELLARIIS
IN GENERE.

Incipit priorem discursus nostri partem de Archi-Cancellariatu PRINCIPIS Fuldenfis, ut ita dicam ab ovo incipere, filumque narrationis nostræ Juridicæ ita ab origine ducere, ut prius dispiciamus de Archi-Cancellariis in genere, eorum origine, officio & dignitate, unde faciliori ductu pertingamus ad Archi-Cancellarium in specie Augustæ Imperatricis, quo PRINCIPES Fuldenfes jam a multis Sæculis gloriantur, & hodierno die REVERENDISSIMUS ac CELSISSIMUS S. R. I. PRINCEPS CONSTANTINUS ABBAS FULDENSIS AUGUSTÆ IMPERATRICES ARCHI-CANCELLARIUS, PER GERMANIAM ET GALLIAM PRIMAS digniffime fungitur, instituti nostri ultimam metam. Verum ne jejuni nimis atque illotis manibus in rem irruiffè potius quam venerabunda præmeditatione eam

aggressi videamur, examinationem nominis tantisper attingamus, ut levioribus hisce aliquantum immorantes graviora meditari, atque maturiori consilio discursus nostri argumentum ordinare valeamus. Vox Archi-Cancellarius ex græco & latino composita Cancellarium per excellentiam significat, talem videlicet, qui alium sub se habet suas vires gerentem, *vide* Kirchnerum *de dignit. & offic. Cancell. L. 1. c. 3.* Cancellarii vero Etymologia a cancellis deducta tam inculcata & obvia est, ut nec indicari debere videatur, ejus tamen explicatio a Montano *de aut. Magist. Conf. n. 10.* prodita omnino negligenda non est; Quemadmodum, inquit, per cancellos non obscure intuemur ea, quæ intra septa continentur, etsi januæ patefactione nulla utamur; Ita per sui Cancellarii discretionem & eminentem litterarum scientiam PRINCEPS intelligit cuncta quæ agenda, quæ cavenda sint, censeturque juris præsumptione, omnem legis cognitionem in scrinio sui pectoris repositam habere. Est & alia hujus nominis notatio quam Spigelius in Lexico Juris a cancellando derivat cum quo consentit Lucae de penna vetus distichon:

*Hic est, qui Regni Leges cancellat iniquas,
Et mandata pii Principis æqua facit,
Si quid obest populo vel legibus est inimicum,
Quidquid obest per eum desinit esse nocens.*
Quid-

Quidquid enim Cancellarius viderit, quod juri & emolumento publico adversetur, id ipse sua manu discerpatur, dilaceret, monente Baldo, ad officium boni Cancellarii pertinere, ne de Cancellaria Principis exeant litteræ male formatæ, minusque solennes, nedum injustæ & iniquæ; Idque potestatis & licentiæ concessum fuisse etiam veteribus libellorum magistris, ut quidquid per libellos oblatum fuerit, quod minus æquitati & justitiæ congruum esse videbatur, rejecerint & dilacerarint, *vid. Gloss. in L. 1. Cod. de off. assés.* Vox Cancellarius in jure quidem rara, attamen non plane incognita est. *vid. L. 3. 5. & 8. C. de assessor.* ibi vero Cancellarius pro Judice domestico sumitur, quasi intra domesticos cancellos subsistere necesse habeat; tam coarctatum, tam angustum, tamque ignotum hodie dum non est officium Cancellarii, sed excellentissimum atque eminentissimum honoris fastigium, quo si pertigeris altius ascendere non possis. Quid ni? Cancellarius etiam de summa Majestate & Potestate Principis suo modo participat, eamque sibi communem habet; sive enim ad gratiæ sive ad justitiæ signaturam res tractandæ & expediendæ pertineant, sive vocis, sive callami ministerium requirant, sive denique privatorum causas sive publicæ salutis curam concernant, ad Cancellarium itur, ad illius directorium & homines

mines & negotia rejiciuntur. Quare inter Con-
 siliarios principem obtinet præminentia locum,
 regimini præest, ac consilia status domini sui vice
 moderatur dirigitque. Licet enim Principes qui
 populos regunt, & ne quid Respublica detrimenti
 capiat, perpetuam dictaturam gerunt, multis coo-
 peratoribus & succollantibus opus habeant, præ-
 cæteris tamen illorum notabili & palmario adju-
 torio sublevantur, quos Cancellarios vocamus.
 Horum partes sunt operam dare, ne quid contra
 prudentiam peccetur, id est veram & nullis frau-
 dibus fucatam rationem status; ne quid contra ju-
 stitiam committatur, sine qua, ut scribit S. Augusti-
 nus, nihil aliud sunt magna imperia quam magna
 atrocina: oculus enim boni regiminis prudentia
 est; cor & anima æqui juris administratio & ju-
 stitiæ castissimus cultus; sine illius vigilaci custo-
 dia cæcum est, sine hujus vitali spiritu languidum
 & emortuum: In gemina ista boni publici tutela
 illa ars artium, quam politicam sapientiam dici-
 mus, consistit. Cancellario autem justæ prudenti-
 æ & prudentis justitiæ sanctior & religiosior ob-
 servantia, studium & tutela in excellentiori præ-
 aliis gradu commissâ est, cujus industria, dexteritas,
 fides prora & puppis fere est omnis politicæ curæ;
 hujus est operam dare, ut consultanda recte pro-
 ponantur, ut proposita debite definiantur, ut defi-
 nita

nita fideliter exequantur. Os Principis sui est in orando & ita antiquis Cæsarum Quæstoribus & Candidatis respondet; quare etiam perpetuo ad Principis latera stabit, ut si forte nutantem ac fluctuantem ejus sententiam animadverterit, firmissimis rationibus, ac consilio tanquam suburra quadam mentem constabiliat. Legum ferendarum, Edictorum condendorum cura, litterarum ac diplomatum subscriptio, subsignatio ad eum pertinet; hoc enim boni principes, quasi frœnum quoddam potestatis suæ esse voluerunt, ut quæcunque suo nomine scriberentur, præsertim ea, quæ inverecunda quadam petentium importunitate, impetrari possent, antea a Cancellariis recognoscerentur & diligentissime perviderentur, recognita & approbata, subscriberentur, subsignarentur; qualis recognitio & approbatio non pro inani forma aut dicis tantummodo gratia fieri putanda, sed maxime necessaria est, ne forte boni principes ut triga Imperatorum in *L. i. C. de pet. bon. subl.* conquesta est non concedenda importunis flagitatoribus tribuant, neve quicquam contra id quod æquum & legibus ac pietati & reipublicæ commodo consentaneum est, scribatur; Quæ recognitio per vocabulum *visa* alicubi denotari solet, nec enim quisquam creditur illis, codicillis & litteris, quas non legerit, recteque perpenderit, subscripsisse. Ista ratione

tione epistolarum supremum Magistrum, sigilli Custodem, maximum Referendarium fas est nominare Cancellarium. Verum hæc & reliqua hujus generis longius hic exequi supersedeo: Interim tamen quæ hætenus de præeminentia & officio Cancellarii dicta sunt, Archi-Cancellario non tantum convenire, sed & per excellentiam tribuenda esse facile intelligis; nam præterquam quod tituli Archi-Cancellarii & Cancellarii in antiquissimis litterarum subscriptionibus promiscue usurpentur, Archi-Cancellarius proprie loquendo is perhibetur, qui sub se Cancellarium habet suas vices vel absentis vel occupati gerentem, ab Herm. Kirchnero major Cancellarius appellatus *L. 1. Cap. 3. n. 2. de offic. & dign. Cancell.* Originem Archi-Cancellariorum vero quod attinet, tam quoad nomen, quam quoad officium a Francis ad nos derivatam esse dicimus: quandoquidem S. Cunibertus Colonienfis Episcopus Germanorum omnium primus fuit, qui apud S. Sigebertum Francorum Regem isthoc officio & titulo gauderet; post quem Bonifacium nomino, qui apud Miræum in *not. Eccles. Belg. c. 20.* Regis Pipini litteras, quibus Epternacense S. Willibrordi Cœnobium dotat, ita subscribit, BONIFACIUS ARCHI-CANCELLARIUS RECOGNOVIT. Data enim illæ litteræ sunt Anno Christi 752. tertio Regis Pipini, in cujus ad Franciæ Regnum sublimatione cum

nota-

notabilis valde hujus sancti Viri opera fuerit, ejusque manibus ille in Regem inunctus & consecratus sit, suspicari possumus inter cætera antidora & gratitudinis documenta nova ista dignitate, novæque dignitatis minus trito & augustiori titulo *Archi-Cancellariatus* donatum fuisse. Fuit hic BONIFACIUS Celeberrimus ille Moguntinorum Præsul, tum Sanctitatis, quam rerum alias præclare gestarum fama notissimus, testante ad hoc Francisco Lanov. *in suo Schediasmate de Franc. Regibus*. Felicissimis igitur auspiciis non Coloniensium & Moguntinorum tantummodo, sed & Fuldensium, & aliorum toto orbe Archi-Cancellariorum Primitias ad S. Cunibertum & Bonifacium referimus: quorum tamen posterior non hæreditario quodam perpetuoque ac stabili jure, quod postmodum obtinuit, isti Sedi hanc prærogativam pro Successoribus suis acquisivit; Quoniam sub CAROLO ac stirpis Carolinæ Augustis reliquis aliarum etiam Ecclesiarum Cathedræ in Consortium illius honoris admiffæ sunt; donec sub Othone Magno ex toto assè Sedi Moguntinæ proprius stabilisque in hunc usque diem fieret imperii Archi-Cancellariatus. Cujus officii partes potiores in eo sunt, ut vacante Imperio Suffragatores in collegium mœni emissis nunciis Moguntinus convocet; Item in Comitio Imperiali nomina Legatorum & Depu-

tatorum, qui apud ipsum ut Archi-Cancellarium mandatis ac litteris fidei, quas vulgo credentiæ appellant, exhibitis ea profitentur excipiat, annotet: In confessu publico Electorum & Principum ordinumque nomine Imperatori gratias agat, & ad propositionem deliberationis factam respondeat: Consultationis capita a Principibus & Statibus ad deliberandum distribuat: decretum comitiale ad sententiam conclusam in conventu publico legat. Atque de hoc Archi-Cancellariatu liberio rem mentionem facere, ad rem nostram aliquomodo pertinere putavimus, eo quod ex Abbatibus Fuldensibus, testante Browero *de Antiq. Fuldens. Cap. 16. & 17.* plurimi Infulis Ecclesiæ Moguntinæ clauerunt, inde prærogativæ Ecclesiæ Fuldensis ita ampliatae fuerunt, ut deinceps ejusdem Præsules perpetuo Augustæ Imperatricis Archi-Cancellariatu fulgerent insigniti. Fuit autem Archi-Cancellariatus Imperii Moguntinæ Sedi, quasi hæreditarius factus, quando Otho primus Imperator Filium suum Wilhelmum Archi-Episcopum Moguntinum in hac dignitate primum instituit, & licet diploma Cæsareum super hac institutione doceri non possit, ita tamen ob paternum affectum, quo præfatus Imperator prosequeretur in Filio Ecclesiam Moguntinam, præsumere possumus. Illud saltem verissimum est, prædictum Wilhelmum fecisse

cisse initium privative possidendi & exercendi hanc primariæ dignitatis functionem. uti reliquorum succedentium exemplis, nisi ad alia transire necesse foret, clare ostendi posset; donec postmodum Colonienſis & Trevirenſis in Communionem & Consortium nobilissimæ dignitatis reciperentur. Atque hæc de origine dignitate & officio Archi-Cancellariorum in genere breuiter retulisse sufficiat. Jam vero propius ad instituti rationem tranſeamus & videamus, qualis ille in specie sit, quem dicimus Augustæ Imperatricis Archi-Cancellariatum.

QUÆSTIO JURIDICA.

An & quatenus Cancellarius ex subſignatione & subſcriptione teneatur?

Quamvis J. C. Paulo L. 39. ff. de V. S. subſignatum dicatur, quod ab aliquo subſcriptum est, istoque subſignationis verbo pro adſcriptione veteres uſi ſint, hæc tamen inter ſe diſtincta & diſcreta eſſe indicat tum genuina utriusque vocis ſignificatio, tum diplomatum, atque publicarum chartarum ſtylus & ordinatio. Subſignationem quod attinet, ejusdem mos atque conſuetudo ab Augusto Romanorum Cæſare ad noſtras uſque ætates defluxiſſe veriſimilius eſt; ut quos ſummo honore, fide ac gratia ex intimis Conſiliariis Principes complectantur, iis ſigillum ſuum ad diplomata, litteras, & edicta conſignanda committant: Tantam quippe, referente Dio Caſſio, in omnibus rebus poteſtatem Mæcenati atque Agrippæ Cæſar eo tempore tribuebat, ut litteras quascunque ad Senatum vel alios mitteret, ipſi prius

prius legere possent, & ex iis, quæ vellent, immutare; cuius rei causa annulum quoque ab eo acceperunt, quo litteras obsignarent. Ex quo quidem perspicuum est, istos duos summos Cæsaris amicos atque Consiliarios eâ parte officii perfunctos esse, quæ in Archi-Cancellarii Imperii munere maxime, elucescit. Nihil autem ex omnibus fere aliis aulici officii generibus est, in quo majoris fidei & amoris argumentum contineri videtur, quam in annuli atque sigilli concessione; Id quod exemplo Caroli Magni magis elucescit, qui Sigillum Regium capulo ferri sui quo assidue cinctus erat inclusum nemini tradendum existimavit, ratus non minorem sigilli, in quo omnis existimatio & nomen Principis consisteret, quam mucronis in quo corporis tutela posita esset, curam & rationem habendam. Quid Josephum veteris Testamenti ad tam sublime Regiæ celsitudinis fastigium extulit, ut a Rege proximus haberetur, ejus consiliis, litteris & verbis universus populus obediret? quam quod Rex Ægypti annulum suum Regium eidem tradiderat, cum eodem fere jure, quo Archi-Cancellarius hodieum Sigillum Regium obtinet. Cui consimile est exemplum Absueri Persarum potentissimi Regis, qui annulum suum signatorium dextrâ abstulisse & Amani assentatori, quem sibi fidissimum rebatur, ad consignandas litteras Regias tribuisse memoratur. Verum etiam adhucdum esse consuetudinem, qua se etiam, uti testatur Pontifex *in cap. dura 4. X. de crimin. fals.*, ut quemadmodum scripTIONem, ita etiam sigillum & obsignationem litterarum suarum Cancellariis suis Principes committant, quod copiosius explicant interpretes *in cap. 2. X. de fid. instrum.* Ad eum modum in Imperio nostro instituti & moris esse perspicimus, ut hodie sigilla publica Archi-Cancellarii teneant. Quis enim tam ignarus publicorum morum, & in rebus communibus adeo hospes est, ut nesciat quibus cum solennitatibus atque ceremoniis Imperii Archi-Cancellariis sigillum augustum in publico conventu committatur? quæ quidem

res tanti momenti majoribus visa fuit, ut etiam publicis Imperii sanctionibus Aurea Bulla tit. 25. ad omnem posteritatis observationem comprehenderetur. Ita enim constitutum esse legimus, ut in solenni curia Imperatoris cum facta mensa Regia benedictione Caesar accubuerit, Archi-Cancellarii, sive duo sive tres simul affuerint, susceptis ab Imperiali Cancellarii manu sigillis Imperatoris majore & minore, ea in mensam Imperatoris deferant, collocent, qua posita continuo ipsis restituuntur; tum vero Archi-Cancellarius in cujus Archi-Cancellariatu res ista peragitur majus sigillum de collo suspensum toto prandii tempore in coenaculo Regio circumgestat, nec antea se eo exiit, quam ab aula in hospitium fuerit regressus; Ex quo illud Cancellario Imperiali solenniter per equitem domesticum remittit, equumque, quo insigne allatum fuit, eidem benevolentiae & amoris gratia largitur. Atque hoc quidem tam accurate veterum prudentia eo ritu constituit, ut quantum rei in sigillorum fide Cancellariis committenda, eidemque servanda esset positum clarissime significarent. Caveant igitur Cancellarii, ne quando sanctitate signi publici abutantur, ne quid contra stabilitatem Reipublicae moliendo crimen laesae majestatis incurrant, aut contra juris & justitiae rationem committendo criminis falsi redarguantur: Meminerint sententiae illius Davidicae, quam antiqui Imperatores, scribente Baldo cons. 278. utque apparet ex sigillo diplomatis Carolini inferius sectione tertia exhibendi, in sigillis circumquaque inscriptam habuerunt his verbis: *juste judicate filii hominum*, & quae in glossa auth. de jud. repetitur, atque hac quasi voce se admonitos putent, ut sigilla publica tanquam divinae justitiae instrumenta & sancta signacula nunquam iniquitati, falsitati atque injuriae ulli protegenda adhibere audent. Quin & ipsi boni principes sigilla sua obloqui, & refragari voluerunt, ut si quod forte aliter, quam divinae sigilli sententiae ac jussioni conveniret, in litteris consignatis scripissent. Nec

supra

muni-

munimentum validius ad integritatem officii servandam Cancellariis esse poterit, quam si ad præmemoratum Symbolum omnia illa, quæ litteris & signis confirmare jubentur antea conferant, & tanquam Lydium ad lapidem examinent, nihilque omnino signandum suscipiant, quod cum Imperatorii annuli præcepto non conveniat. Et vel ideo antiquo antea memorato ritu ad pectus usque de collo suspensum sigillum Imperiale ab Archi-Cancellariis in publico conventu gestatur, ut hac illi ceremonia adnoneantur, nihil eo signari, nihil confirmari debere, nisi quod intimo cordis sinu complexum justitiæ conveniens esse judicaverint, quodque nunquam resutatum, nunquam retractatum ullo modo velint. Nihil enim indignius in privatis etiam Scripturis, quam sigilli autoritatem infringere, fidemque earum rerum prostituere, quas nomine & characterem tuo munieris; quod quidem tantæ turpitudini atque pudori veteribus Germanorum visum est, ut inter extrema opprobria habitum fuerit, si quis sigilli sui fide non sterisset. Quocirca inter articulos equestris nobilitatis relatum esse legitur in *Rixio de torneamentis*, ne si quis forte sigilli fracti infimulatus esset ad honores militaris exercitii & torneamentorum admitteretur. Malit Cancellarius ambiciosi muneris fastu se sponte exuere, quam vel minimum quid contra sanctam sigilli sui fidem committere; Malit cum Polycrate apud Herodotum pretiosissimum anulum Smaragdinum in Oceani fluctus abjicere, quam eundem in everfionem Reipublicæ, aut privatorum perniciem ullibi adhibere. In eo enim custodia maxima opum & facultatum, in eo justitiæ & publicæ fidei atque autoritatis conservatio, in eo veritatis & constantiæ munimentum situm est. Sed & in subscriptione non minoris periculi rem aggreditur, dum illam vel incaute vel injuste exararet Cancellarius, imo plus vinculi & obligationis afferre Cancellario videbitur subscriptio quam subsignatio. Tametsi enim

utraque

utraque jussu & mandato alieno atque propter rationem officii fiat, per alteram tamen, quæ non proprio, sed Principis sigillo perficitur, non quidem ejus qui operam & ministerium obsignationi præbuit, verum illius, cujus autoritatem & nomen sigillum complectitur, fides ad perpetuam constantiam & firmitudinem scripturæ devincitur. Subscriptio autem nomine & manu propria peragitur, atque idcirco non modo approbationem, sed etiam propriæ manus scriptionem propiore quodam nexu & jure obstrictam, atque obligatam tenet; nam præterquam, quod interprete Budæo subscribere idem sit, quod ratum habere, confirmare litteras, idem sentire, notissimi insuper juris est, ut qui chirographo subscribit, eo ipso sese obliget ac obstringat, non secus, ac si illud manu sua ipse scripserit. Alciat. ad L. 39. de V. S. Nec vero alio jure Cancellarii subscriptio teneri videtur, qui tametsi alterius manu exarata sint ea, quæ subscriptione sua notavit, hoc ipso tamen quod subscripserit, totam scripturam ejusque sententiam comprobasse & pro sua agnovisse judicatur: ea enim vis subscriptionis existit, ut non modo omnia superscripta approbata & confirmata, verum etiam propria manu subscribentis esse facta censeantur Alciat. ad L. 125. ff. de V. S. Neque enim solum ut testem & ad actæ rei probationem ad modum tabellionis accedere putaveris Cancellarium, nam longe alia ratio est subscribentis Cancellarii, qui cor, oculus, & manus Principis sui nominatur, qui moderari & regere in rebus civilibus & togatis omnia consilia, & actiones, omnia arcana Regii pectoris explorata habere & veluti gubernator ab omnibus scopulis & syrtribus navim avertere, ita Regnantis impetum flectere debet. Non potest itaque Cancellarius non contra officii sui rationes impingere, qui subscriptionem & probationem, atque autoritatem suam iis rebus accommodat, quas, quantum in ipso est, neque ullo modo scribi, neque subscribi oportebat.

C

SECTIO

SECTIO SECUNDA
DE ARCHI-CANCELLARIATUS
FULDENSIS ORIGINE.

Quemadmodum inter Archimandritas Christiani Orbis, Benedictini qua dignitate, qua opulentia, qua antiquitate cœteris præeminent, ita inter hujus Ordinis innumera Cœnobia facile principem locum obtinebit Abbatia Fuldensis, siue antiquitatem spectes, siue dignitatem, siue denique opulentiam: enim vero potentem ac opulentam demonstrant tot urbes, castra, oppida cum jurisdictione & districtu amplissimo, ut propterea omnium Germaniæ Abbatiarum Illustrissima Domina ac Regina dicatur a Bruschio in *Lib. Monast. German. fol. 56.* qualis vero non tibi videri debet ejusdem dignitas? Vigore cujus Abbas Fuldensis de fessione & proœdria sæpius etiam cum Archi-Episcopis, nec semper infeliciter contendit: hoc inter alia haud dubie nifus fundamento, quod Augustæ Archi-Cancellariatus nulli alteri per universam Germaniam dignitati seu muneri cedere debeat, unico Imperii Archi-Cancellariatu excepto. Hæc obiter attigisse iuvat; illud nobis in primis investigandum est, quando hæc dignitas Abbati Fuldensi primum obtigerit, & quali ex origine deducenda sit. Qua in re amarissimas querelas unanimi ore conclamant scriptores, vel injuriam temporum, qua præcla-

præclarissima hujus rei documenta absorpta, vel scriptorum negligentiam in re tam notabili incufantes; Quid vero mirum nubeculas tantas in rei hujus initio animadverti, cum in aliis quoque ordinationibus imperii multo majores tenebræ deprehendantur! Quæ enim Politicorum & Historicorum querimoniæ de incertitudine tum Auctoris tum temporis in Collegio septem virorum constituto? qui conflictus sententiarum? quæ scriptorum concertatio? Verum quid querimus? hæc omnia venerandam potius hujuscemodi rerum antiquitatem loqui, quam impugnare ita evidens est, ut nullo alio argumento opus esse videatur; Nam quemadmodum magna flumina, quanto longius a paternis fontibus abierunt, vel mutatis semitis a primo fluxu deflexa, vel cæterarum aquarum delectata connubio aliis fluviis immista difficulter ad primam originem reducuntur, sic rerum etiam illustrissimarum origines, vel mutato statu, vel oblitteratis atate vestigiis difficilem indaginem recipiunt: præterquam quod is, omnium fere rerum, quæ inveterata consuetudine introducuntur, passus esse solet, ut vestigium vel nullum vel admodum exiguum ortus sui post se relinquat, tacito fortissimoque hoc argumento pervetustam sui originem comprobantium. Audiamus nihilominus de hac re scriptores, qui initium Archi-Cancellariatus

C 2

depre-

deprehendere conati sunt, quorum opiniones in re utili juxta ac jucunda per capita recensere longum non videbitur. Hermannus Kirchnerus *de off. & dignit. Cancell. L. 1. cap. 3. n. 9.* Archi-Cancellariatus Fuldenfis Originem cum aliis S. R. I. Archi-Cancellariatibus ad Carolum usque magnum a quibusdam referri ipse refert, quam tamen opinionem non probat, decisionis propriæ vel nimium dubius vel omnino incurius. Similiter Malinkrotius antiquitatum alias accuratissimus indagator omnem spem abjicere videtur, certam hujus dignitatis originem inveniendi, ejus verba *de Archi-Cancellariatu Fuldenfis Abbat. pag. mibi 215.* talia sunt: annum autem vel saltem Imperatorem, sub quo cœperit, frustra quis tentet investigare, obstantibus vetustatis caligine & scriptorum silentio; ad minimum igitur suspicari, si non affirmari licebit, ad Othoniana felicia tempora initium hujus Archi-Cancellariatus redigi posse. Cujus opinionis suæ non adeo vanas adducit rationes, non tamen adeo absolutas ut aliæ addi non debeant aut non possint. Huic accedit novissime Cl. D. Joh. Wilh. Waldschmidt in dissert. *de Augustæ Imperatricis Archi-Cancellario §. 7.* qui pro antiquitate hujus dignitatis sequentem in modum scribit: ista vero monumentorum penuria antiquitati hujus Archi-Cancellariatus nequaquam detrahit, quin potius in
tanta

tanta incertitudine omnino certissimum reputamus ejus originem & foundationem primævam ad priora Imperii Romano-Germanici Sæcula referendam esse. Quæ quidem sententia pariter pro antiquitate Archi-Cancellariatus militat, cum vero nec authorem nec certum tempus determinet, rem adhuc in incerto positam relinquit. Exploremus de eadem re Browerum antiquitatis Fuldenfis diligentissimum scriptorem sibi in hac dubietate minus constantem, quandoquidem jam ante quadringentos annos, asserit, istius Ecclesiæ antistes emicuit, ut Archi-Cancellarii titulum gerat, inde videtur oculos ad Lotharii II. Imperatoris tempora intendisse, a quo tamen cum dicat, istius Sedis prærogativam Berthoum Abbatem, ceu a majoribus acceptam vindicasse, ipsemet recedit, & sine dubio fatetur ad anteriora tempora primordia ejus honoris revocari debere. Non desunt etiam inter recentiores, qui Archi-Cancellariatus nostri institutionem ad tempora proximiora revocare conantur auctoritate nimirum diplomatis Caroli IV. Imp. a nobis infra exhibendi, cujus certe tenorem aut nunquam, aut minus attente considerarunt, dum ajunt: si dignitas isthæc jam ante Caroli IV. tempora Principibus Fuldensibus competiisset, ipsi profecto tam incurii non fuissent, quatenus de Cæsareis diplomatibus sibi non prospexissent, quo

caû

C 3

casu supervacanea fuisset liberalitas Caroli conferentis aliquod jus, quod Principes Fuldenses jamdum possidebant, cum vero nullum diploma ostendi possit, quo ab Antecessoribus Imperatoribus hæc prærogativa ipsis collata fuerit, sequens esse debeat, nec antea competiisse, sed soli Diplomati Carolino adscribendam esse. Quam controversiam pacifica quadam via ita componi posse autumor, ut sententiæ tam diversæ in sua stabilitate aliquo modo persistant, ipsa tamen dubietas & origo nostri Archi-Cancellariatus errorum tenebris evolvatur, modo tripliciter distinguatur, inter primævam scilicet originem, unam & alteram confirmationem ipsius Archi-Cancellariatus; primævam originem cum Malinkrotio temporibus Othonianis, primam confirmationem cum Browero Lothario II. Imp. alteram denique confirmationem cum aliis Carolo IV. adscribendo; quali namque colore primævam hujus Archi-Cancellariatus originem Carolo IV. adscribemus? cum hoc ipsum ex tenore diplomatis ejusdem Imperatoris clare reprobetur; quandoquidem in terminis expressis dicti diplomatis Carolus Imperator fatetur, qualiter prædecessores Henrici Abbatis Fuldensis in pacifica possessione talis officii hactenus perstitierint; quid ergo magis necessarium erit, quam originem istam ad ulteriora retro tempora referre?

referre? Cui nihil detrahit, quod pro stabilienda hac opinione superius adductum fuit argumentum: vel docendum de alio diplomate anteriori, quod tamen præsumendum non sit, ne Diploma Carolinum superfluum & inane dicatur, vel Carolino diplomati soli insistendum & fatendum huic unice erectionem Archi-Cancellariatus adscribi debere; Etenim simile habemus exemplum in S. R. I. Electoribus, hi siquidem ab eodem Carolo IV. Anno 1356. in Comitibus Norinbergicis per auream Bullam jura Electorum definita & determinata acceperunt, ergo antea Electores nec fuere, nec jura Electoralia exercere? displicet tibi ista consequentia? displiceat & illa. Carolus quippe Imperator quæcunque vel per suspensionem dubia aut incerta essent in luculentam voluit erigere consonantiam, omnemque disputationis ansam amputare, ne quando sub qualicunque prætextu pax Reipublicæ & tranquillitas Imperii turbari posset; quare multa confirmanda existimavit, quæ in suo jam antea persistebant vigore. Ratio vero proximior, quare Archi-Cancellariatum Fuldensem confirmandum putavit, fuit partim illa controversia quæ Abbati Fuldensi sæpius quoad sessionis ordinem mota fuit, ut vides in Pseffingero ad Vitriar. *L. 1. Tit. 15. §. 16.* partim quia Abbates Titulo Archi-Cancellarii vix antea usi sunt, ne inde jura Archi-Cancellariatus quoquo modo

modo obscurarentur. Adhuc tamen non dedit Carolus, sed confirmavit id, quod prædecessores Abbates Fuldenses jam diu antea habuerunt, quibus verbis Author Breviarii Fuldensis sub Henrico VII. Abbate jam hanc opinionem refutare conatus est. Neque satisfacit venerandæ antiquitati hujusce dignitatis Browerus, quando ejusdem primævam originem a temporibus Loth. II. hucusque limitat, nam præterquam quod ipsemet sibi male conscius videatur errorem suum agnoscere, dum fatetur Berthoum Abbatem Sedis hujus prærogativam ceu a majoribus olim acceptam jam sibi vindicasse; Est & aliud insuper argumentum, quo nobis videtur evidenter demonstrari, istam originem ad priora adhuc tempore rejici debere, qua fronte enim ut testatur Wilhelmus Malmesburiensis *L. 2. de gest. Reg. Anglor. Cap. 12. p. 78.* Abbas Fuldensis jam sub Henrico III. Imperatore, item docente Lamberto Schaffnab. in hist. germ. sub Anno 1063. sub Henrico IV. præ Archi-Episcopis & Electoribus ordinis sessionem tam acriter prætere tendere potuisset, nisi quia illa jam ætate adeoque ante Lotharii Secundi tempora Augustæ Archi-Cancellarius existeret? Nam ratione religiosæ prælaturæ primum locum ante Archi-Episcopos etiam affectare tam incongruum fuisset, quam insolitum Hierarchiam Ecclesiasticam tanta confusione turbare: Neque etiam
tam

tam inusitatus Abbatis Fuldenſis præ Archi-Epiſcopis honos ex capite Primatus ullo modo defendi poterat; largiamur enim Abbatem Fuldenſem inter univerſos Germaniæ atque Galliæ Abbates primum obtinere locum, ſed quid inde ultra Archi-Epiſcopos etiam aſcendet? Neque ratione Regalium Sæcularium, quæ Abbas jam tum poſſidebat, evenire poterat; cum eadem Archi-Epiſcopis pariter competent: Unica ergo & tota ratio tam altæ prætenſionis ex parte Abbatis fuit, quia eo tempore Auguſtæ Imperatricis Archi-Cancellarius jam eſſet. Certiſſima itaque ante Lotharium II. adſunt veſtigia de Archi-Cancellariatu noſtro. Objicies forſan ex sæpe laudato diplomate Caroli IV. *Abbatès ſupradictæ Eccleſiæ in poſſeſſione pacifica talis officii hætenus ab origine & primæva fundatione Principatus & Fuldenſis Domini perſitiſſe*, adeoque eandem & unam omnimodo originem Archi-Cancellariatus eſſe cum Principatu Fuldenſi, cujus Fundatio Lothario II. adſcribatur; quandoquidem Brovverus clare indicat Abbatem Berthoum a Lothario II. Imperatore regalia quemadmodum alii Principes Imperii accepiffe: accedit Cornelius in Breviario Fuldenſi in vita Berthoi dum dicit: Imperatorem Lotharium II. Berthoo regalia, id eſt jura Principis conceſſiſſe; cum ergo diploma Carolinum Abbates Fuldenſes ab eo tempore Archi-Can-

D

cella-

cellariatum Augustæ possedisse dicat, quo iidem Abbates Principatum & Dominium adepti sunt, id vero sub Lothario II. contigisse testentur scriptores, omnis prorsus dubietas sublata videtur, quo minus Archi-Cancellariatus origo ad Lotharium II. referenda sit. Verum hæc omnia nihil aliud evincunt, quam quod supra de diplomate Caroli IV. responsum fuit, ut Lotharius II. Archi-Cancellariatum Fuldensẽ in persona Berthoi confirmasse potuerit; nam quod iste jam ante illa tempora & notanter ætate Henrici III. & IV. Imp. jam notus atque in rerum natura fuerit, superius evidenter demonstratum est: Nec ita securum est, quod de fundatione Principatus & Domini Fuldensis allatum fuit, quasi illa Lothario Secundo debeatur; fuit enim jam tempore Othonum & initio Sæculi X. passim notissimus Principatus Fuldensis. Quapropter cum in antiquis faciliores probationes & probabiles conjecturæ admittantur, *Vital. de Camb. tract. claus. p. 124. n. 3. Mascard. V. 1. Conclus. 104. & seqq. Menoch. A. J. Q. 1 2. c. 115.* deinde constet Archi-Cancellariatum nostrum ante Lotharium II. jam extitisse, constanter tenemus ejus originem ex Othonis magni munificentia descendere. Siquidem *primo* Imperator iste cognomentum magni adeptus est, non tam ex amplitudine victoriarum, quam ex multitudine Ecclesiarum & Cœnobiorum, quas Impe-

Imperiali liberalitate fundavit, dotavit, & ampliavit, ut vel ideo communi ore Monachorum Pater salutaretur. *Secundo* probatur ex Bulla Joannis XIII. Pontificis inferius Capite secundo danda præfatum Imperatorem pro Ecclesia Fuldensi specialiter & eousque propensum fuisse, ut inter gravissimas Imperii curas, quibus continuo detinebatur, non dedignatus fuerit apud Pontificem pro Ecclesia Fuldensi intercessorem agere, pro Primatu Germaniæ & Galliæ ejusdem Ecclesiæ Abbati conferendo; cujus interventu etiam permotus Pontifex eundem Primatum Ecclesiæ Fuldensi A. DCCCCLXVIII. & regnante adhuc Othone concessit; Verba Bullæ sunt: *Igitur quia per interventum excellentissimi piissimique Imperatoris Augusti nostrique spiritualis Filii & sanctæ Ecclesiæ defensoris prænominatus Uverinbarius Abbas postulavit a nobis quatenus &c. Adjicientes autem pro magno amore præfati piissimi Domini Othonis Imperatoris Augusti specialiter constituimus, ut isdem Fuldensis Abbas ante omnes Abbates Galliæ seu Germaniæ Primatum sedendi, omni in loco, quo convenerint, obtineat; Unde taliter concludere licet, quod si Imperator Otho magnus, ita facilis fuit submissis etiam precibus a Sede Apostolica Primatum pro splendore Ecclesiæ Fuldensis efflagitare, quidni præsumemus faciliorem fuisse in elargiendo Augustæ*

stæ Archi-Cancellariatu cujus collatio ex libero solius Imperatoris arbitrio, unice dependebat Arg. *L. 67. §. 8. ff. de legat. 2. Tertio* huic munificentia an- sam dedisse, verosimilius est Archi-Cancellariatus Imperii dignitatem, quæ tum temporis in Archi-Episcopum Moguntinum Wilhelmum Imperatoris Filium collata, ejusdemque Successoribus hæreditaria facta fuit, ut supra assertum, & docet Malinkrot. de Archi-Cancellar. & Cancell. p. 30. ut proinde de Ecclesia Fuldensi ad similem honorem elevanda probabilissime cogitatum fuerit ab Imperatore in hanc Ecclesiam, ut supra ostensum fuit, alias tantopere jam propenso. Id quod *quarto* firmatur ex speciali connexionione & relatione, quam Ecclesia Fuldensis, ejusque Antistites ad sedem Moguntinam post Sanctum Bonifacium, & in Successionibus continuo habuere; Nam præterquam quod Sanctus Bonifacius Moguntinæ Sedis Præsul, Ecclesiæ Fuldensis Fundator fuerit, & Christianam fidem incolis ibidem invexerit, fuit deinceps inter ambas Ecclesias, tam mira affinitas atque amicitia, ut a Sancto Bonifacio tertius quisque Moguntinæ Archi-Episcopus ex Fuldensi Monasterio assumeretur, id quod ita constanter obtinuisse testatur Archi-Episcoporum illius Sedis successio usque ad Bardonem, qui Anno MXXXI. teste coævo scriptore, Imperatoris Conradi secundi autoritate minus æque suffultus

fultus, hunc ordinem primus interruptit ac honorem Rigardo Abbati alias debitum præripuit; Ut proinde a veritate haud absimile sit, Othonem Imperatorem vel motu proprio, vel ad instantiam Hattonis antea Abbatis Fuldensis, tum Archi-Episcopi Moguntini, Ecclesiæ suæ Fuldensis optime memoris, sicuti Moguntinos Archi-Episcopos Imperii Archi-Cancellarios esse jussèrat, ita etiam Abbates Fuldenses, interim Archi-Cancellarios Augustæ esse vellet, donec ordo successionis ad eorum quendam devolutus eundem faceret, cum Moguntina Sede obtinere Imperii Archi-Cancellariatus dignitatem. Cui concordat opinio Brovveri *L. 1. antiq. Fuld. cap. 16.* scribentis non vereri se asserere tam eminentis fastigii splendorem Beati Bonifacii memoriæ aut meritis tot Præfulum, qui ex Fuldensi Monasterio ad Urbis Moguntiacæ Cathedram Germaniæ primam evecti, olim datum fuisse. Proximus vero accedit sententiæ nostræ Malinkrotius *de Archi-Canc. Fuld. pag. 215.* primordium Archi-Cancellariatus Augustæ intercessioni Hattonis secundi tribuens, qui dulcem retinens pristini in sanctioris vitæ cultu domicilii memoriam ejusdem gloriæ & commodis propagandis impensè studuisse, dataque occasione ab Othone Imperatore Archi-Cancellariatum pro Ecclesia Fuldensi impetrasse præsumatur. Quas rationes in re perantiqua

& octingentorum annorum memoriam superante optime fundatas reputo ; Nec dubium superesse potest, quin erectio Archi-Cancellariatus Augustæ in favorem Ecclesiæ Fuldenfis inter Othonis magni res præclare gestas recensenda sit , diploma licet desideretur , quod per injurias temporum ac varia Archivi Fuldenfis fata periisse credibile est. Nam quod Mabilon. *in supplem. ad Libr. de re diplom. c. 2.* de Archivis Monasteriorum observavit ; Quantalibet cura fuerit in tuendis Ecclesiarum & Monasteriorum Archivis, pauca tamen integra restare in antiquioribus locis, sive ea bellorum turbo dissipaverit, sive igne aliove casu, sive denique custodum indiligentia perierint. Idipsum Fuldense Archivum non una vice expertum fuit, inde est, *quod forsitan litteræ divorum Imperatorum & Regum super hujusmodi gratiis & immunitatibus per aliquod infortunium seu negligentiam perditæ sint vel amissæ, & in lucem produci non valeant*, sicuti in terminis habet diploma Carolinum. Hoc unum adhuc obstare videtur, quod Abbates Fuldenfes nec antiqua Augustarum diplomata, subscripsisse reperire sit, nec notum, quod antiquitus hoc titulo Archi-Cancellarii unquam usi sint, præterquam in recentioribus temporibus : Sed nec hoc assertæ antiquitati Archi-Cancellariatus hujuscæ poterit esse impedimento, si meminerimus Augustarum

starum Diplomata, quæ hucusque in lucem produci potuerunt, pauca numerari, & hujusmodi subscriptiones in illis ideo forte prætermittas, quod Archi-Cancellarii præsentés in aula non continue degerent, nec alias frequenter occurrere Archi-Cancellariorum subscriptiones obseruauit viri in re diplomatica versati, ut ex Malinkrotio repetit clariss. Waldschmidt *in dissert. de Archi-Cancell. Aug. §. 10.* Quodsi Abbates Fuldenses hac tituli prærogatiua ferius aliquantulum usi videantur, id non tam incuriæ, quam priscis illorum moribus & ætati titulorum paræ tribuendum censeo. Simili enim ratione Episcopi Herbipolenses, cum per Sæcula aliquot Ducis Franconiæ titulo quamvis jam inde a veterum Ducum intermorta stirpe dono Cæsareo ipsum Ducatum possiderent, uti abstinuissent, sub Friderico demum tertio Imperatore illum repetere & publice profiteri consultum putarunt: Albertus enim Brandenburgicus vir ob bellicam indolem fortis quidem sed a longinquo iucundior, quam in vicinia, eo quod aliqua loca in Franconia teneret, istius Ducatus titulaturam usurpare conatus est, quem ut aliena jura invadentem tanto validius repellerent, publica sua præscriptione profiteri coacti sunt Herbipolenses Antistites, quæ eo usque magis dissimulauerant, quam neglexerant; Nec enim tanti periculi adhuc res

erat

erat Ducatus Franconici titulum non prætulisse, ubi nemo eousque fuit, qui idem prædicatum sibi arrogare tentaverat; quam primum vero præfatus Albertus Brandenburgicus usurpatione ejusdem tituli Ducatum Franconicum sibi vindicare conatus est, tum profecto urgebat necessitas Herbipolenses Episcopos jura sua Ducalia publica professione tueri. Idipsum etiam Fuldenfes Abbates ab antiquis temporibus facturi, titulumque Archi-Cancellarii Augustæ prælaturi fuissent, si ullus unquam contradictor extitisset, qui similem titulum usurparet.

QUÆSTIO JURIS PUBLICI.

Quibus Jus sit habendi Cancellarium?

Perspiciuum omnino est Cancellariam & Dicasterium, quæ inter regalia refertur, utpote quæ in veteris prætorii locum successit, & instar Auditorii illius antiqui habetur, in quo causæ litigantium audiebantur, institui non posse, nisi ab eo, qui summam juris dicendi potestatem teneat. Hanc cum Augustus Imperator primum per Legem Regiam a populo esset consecutus, in Palatio suo ad eam perpetuo confirmandam muniendamque prætorium excitavit, in quo tum Civibus tum Peregrinis jus ipse reddebat. Quem Successores imitari, circumstantibus omnibus suis consiliariis, in Imperatoria sella & tribunali sedebant, atque audiendis & decidendis causis vacabant. Ut itaque jus prætorii ad solum Imperatorem pertinebat, ita & Cancellariam, quæ in veteres istas appellationes successit, atque qui ejus caput est, & Princeps Cancellarium Cæsar solus habebat. Idem tamen

tamen juris in omnibus aliis Regnis & Principatibus liberis ei, qui cum summo Imperio est, & absolutam juris dicendi potestatem obtinet, recte competit; Quæ quidem absoluta potestas, cum in electivis Imperiis & Regnis moderatione plurima teneatur, factum est, ut Imperii & Regni Cancellarii majores dicerentur, qui una cum Imperatoris & Regis cura leges & auctoritatem Imperii ac Regni contra omnes, etiam ipsos Reipublicæ Principes tuerentur. Quam quidem potestatem boni olim Imperatores in se ultro concessisse celebrantur Præfecto pratorio, qui summam a Principe potestatem, & auditorium Romæ habebat. Cui enim ignotum illud Trajani verbum, qui cum Præfectum gladio cingeret, dixisse memoratur: Accipe gladium, quo, si recte fecero, pro me, si secus, contra me utaris. Et si autem ista gladii licentia muneri togato nullibi regnorum conveniat, in eo tamen præcipue Cancellariorum cura & industria sita est, ut quæ adversari juri & legibus Reipublicæ videantur, neque litteris, neque diplomatibus, neque sigillo publico confirmari sinant. Quæ quidem cura usque ad Caroli Magni tempora more veteris Imperii penes unum solum, qui Imperatoris Cancellarius foret, consistebat, qui diplomatum, ac litterarum revisioni, earumque signationi, aliisque ad Cancellariæ munera pertinentibus negotiis præpositus fuerat: Attamen cum secundum hodiernum Reipublicæ Statum in hæreditariam successione, eamque perpetuam Ducatus & Principatus jura regalia pervenerint, eadem quisque Princeps potestate & jure in suo territorio fruitur, quo Imperator in universo Imperio, idque ratione celsioris dignitatis & sublimioris fastigii, quo Principatus Imperii eveci non solum hoc sed & alia majora jura & regalia tum Electores, tum omnes quoque cæteri Principes Imperii æque usurpant. Nam quemadmodum Cels. Mancin. de re ista disputat *lib. 2. c. 4. de jur. princ.* hoc ipse titulus & dignitas nomenque Principis in se continet, ut ei annexa & conjuncta omnia propemodum regalia censeantur, quæ

E

Impe-

Imperatoris olim unius in universo Romanorum orbe erant. Et quamvis rariores in superiorum atatum annalibus Principum Cancellarii occurrant, hoc tamen quoad nomen & sonum vocis tantummodo verificabile est, cum illi, qui Notariorum nomine Principibus a sigillis fuerant in ipsa re hac dignitate & officio potirentur. Quin & Universitates ex Imperiali gratia & privilegio honorarium Cancellarium habent, cujus dignitas & officium potissimum in promotionum publicarum actibus elucescit; Ab eo enim honores, & studiorum apices, laureaeque & coronae tum Licentiarum tum Doctorum nomine Imperatoris orantur & exorantur, publicaue autoritate dignitatis collatio confirmatur. Quod quidem munus cum Palatinum sit, Caesareaue potestatis lucem & splendorem prae se ferat, quo conspectior & illustrior ejus autoritas foret, Romanae Ecclesiae Primarios Praesules isthoc universalis studii Cancellariatu honoratos esse videmus. Hac ratione Academia Erfurtensis Cancellarium consecuta est perpetuum Archi-Episcopum Moguntinum S. R. Imperii eundem per Germaniam Archi-Cancellarium & Electorem summum, & ne in aliena re operosior sim, in Celeberrima ista Franciae Orientalis Universitate Wirceburgensi, quam Reverendissimus & Celsissimus S. R. I. Princeps JOANNES PHILIPPUS FRANCISCUS, Episcopus Herbipolensis Franciae Orientalis Dux ad ultimum splendorem erigere clementissime cogitat, Cancellariatu perpetuo potitur Ecclesiae Cathedralis Praepositus, qui nunc est JOANNES PHILIPPUS FUCHS, L. B. a Dornheim, qui vel in propria persona vel per suum Pro-Cancellarium licentiam pro supremis Doctoratus honoribus publice impertiri consuevit. Post Principes Comites & Civitates Imperii liberae Secretarios & Syndicos habent, nec Cancellariae aut Cancellariorum nomen facile usurpant, quamvis in Comitiali libro hic & nunc horum quoque Cancellarii subscripti reperiantur. *vid. Gail. de p. pub. L. 1. c. 6. obs. 72. n. 13. & Socin. Jun. conf. 126.*

SECTIO

SECTIO TERTIA

DE

CONFIRMATIONE ARCHI-
CANCELLARIATUS FULDENSIS.

Non vanis argumentis sed ex ipso Diplomate Carolino desumptis rationibus adducti superius indicavimus, varia Imperatorum Diplomata olim probabiliter extitisse, quibus Archi-Cancellariatum Augustæ Principibus Fuldensibus vel instituerint vel confirmaverint, eaque sive antiquitatis tenebris obvoluta, sive injuria temporum, belli ignisque depopulatione in interitum rapta, oculos nostros hodie dum subterfugere: Hisce damnis rerumque penuriæ Imperator Carolus IV. Principali munificentia subvenire volens, sequens Diploma pro confirmatione Archi-Cancellariatus Augustæ Principibus Fuldensibus in amplissima forma impertitus est, cujus tenor ad fidem Autographi talis est:

*In Nomine Sancte et Individue Trinitatis feliciter
Amen.*

*K*arolus Quartus divina favente Clemencia Romanorum Imperator semper augustus et Boemie Rex. Venerabili Heinricho Abbati Fuldensi Principi

E 2

cipi

*cipi et Consiliario devoto suo dilecto gratiam suam
 et omne Bonum ; Princeps devote Carissime :
 Licet ex assumpte Imperatorie Majestatis officio,
 et ob illas gratias multiplices , quibus nostre Sere-
 nitati Magnificus Imperator eternus , tam libe-
 raliter quam benigne providit , omnium Ecclesia-
 rum profectibus & commodis teneamur intendere,
 ut ministri Domini , temporalibus adjuti presidii
 et dulcissime pacis amenitate gaudentes , tanto li-
 berius divinis vacare possint obsequiis , quanto
 cerciori securitate letantur , sub grato Regimine
 Principis graciosi ; Ad Ecclesiam Fuldensem nihi-
 lominus singularis gracie deliberacionem nostra
 celsitudo convertit , et eam velut generosam plan-
 tationem Sacri Romani Imperii , habito quodam
 speciali respectu ad tue virtutis insignia et multi-
 plices sedule Fidei probitates , quibus nobis et sacro
 Imperio tam fideli quam eciam prompta devocione
 continuo placuisti , ad ipsius Libertates , Hono-
 res , et Commoda sinceris favoribus meditamur :
 Sane cum eadem Fuldensis Ecclesia , sicut multo-
 rum veridica et Fide digna Relatione percepimus,
 inter cetera Largitionum munera , quibus a re-
 colende memorie divorum Imperatorum , qui nos
 precesserunt feliciter , multiformi favore ad api-
 cem Principatus promota dinoscitur , illud preci-
 pue obtinuerit , quod videlicet Abbas Fuldensis ,
 qui*

qui foret pro Tempore, ex Imperiali indulto, sicut premittitur cujuslibet Romanorum Imperatricis seu Regine Archi-Cancellarius existere debeat, cum omnibus Privilegiis, Libertatibus, Emunitatibus et Graciis, quibus Archi-Cancellarii Imperatricum seu Reginarum hujusmodi hactenus jure vel consuetudine freti sunt, aut frui possunt, quomodolibet in futurum sicut Tui Predecessores Venerabiles Abbates supradicte Ecclesie in possessione pacifica talis officii hactenus ab origine et Primeva Fundacione Principatus et Fuldensis Domini perstiterunt, eciam ab eo tempore, cujus contrarium in hominum memoria non consistit, nos advertentes, quoniam virtuosi Principis interest Jura, Privilegia, et Graciam Ecclesiarum insignium augere continuo, et non permittere Predecessorum Gloriosis voluntatibus in aliquo derogari, hujusmodi Privilegium, Libertates, gratiam, et emunitates sub omnibus modis et condicionibus, sicut expressantur superius, approbamus, Rati- ficamus, et de Benignitate Cesarea, nec non Imperatorie Potestatis Plenitudine confirmamus, ac etiam de novo concedimus, Decernentes, et Imperatorio supplentes indulto, quod non obstante eo quod forsitan Littere Divorum Imperatorum et Regum, qui nos precessisse noscuntur, su-

E 3

per

per hujusmodi graciis, emunitatibus, et Libertatibus edite, per negligenciam seu aliquod infortunium perditæ sint vel amissæ et in Lucem produci non valeant: Tu nihilominus et omnes Tui Successores perpetuo dicti Archi-Cancellariatus officio cum omnibus sibi annexis seu dependentibus honoribus, utilitatibus, juribus et consuetudinibus, quibus eciam nominibus expressari consueverint, fungi possitis et debeatis perpetuo, sicut tui Predecessores eodem functi sunt hactenus de Gracia, consuetudine, vel de Jure; et ne tante tue Virtuti, cujus splendore gratissimo in nostris oculis claruisti, solum videantur approbare preterita, et de his providisse dumtaxat, que Predecessorum tuorum industria, ab ipso sacro Imperio diligenter studuit obtinere, sed ut sub felici nostro Reginine, juxta tue probitatis merita, novis Graciarum muneribus, tuo respondeatur affectui, et ob tuam memoriam dicta Fuldensis Ecclesia, novis Imperialium donorum Insigniis inclarescat; Decernimus et hoc Imperiali sancimus edicto, quod Tu, et omnes Tui Successores Abbates Fuldenses perpetuo, dum et quociens Imperatricem sive Reginam Romanorum coronari, aut in Veste Imperiali seu Regia sedere vel stare contigerit, Tu et dicti Successores Tui, coronam suam quociens

ciens more vel ordine poscente a capite ipsius deponi debuerit, et deponendi eandem ac tenendi et eciam reponendi quociens necesse fuerit fungi debeat officio, ut ex hoc dictum Archi-Cancellariatus officium, nec non Insignis Fuldenfis Ecclesia tamquam nobile membrum Imperii propensius honoretur.

Signum Serenissimi Principis et Domini, Domini
KAROLI Quarti Romanorum Imperatoris
 invictissimi et Gloriosissimi Boemie
 Regis.

Testes

Testes hujus rei sunt Magnificus et Excellens
 Rudolfus Dux Saxonie, Sacri Romani Impe-
 rii Archi-Mareschallus. Venerabilis Arneſtus
 Pragensis Archi-Epiſcopus. Bertrandus Ap-
 tentſis. Johannes Olomocenſis. Theodericus
 mindenſis, et Prothiva Segnienſis, Eccleſiarum
 Epiſcopi. Nec non Illuſtres Johannes Moravie,
 Fridericus Miſnenſis, Marchiones. Bolko Svid-
 nicenſis, Nicolaus opavie et Ratiborienſis, Con-
 radus Olesnicenſis, Bolko Falkenbergenſis, Bolko
 Opolienſis, Primislaus Teſchinenſis, Duces et
 Spectabiles Burghardus Burg-Gravius Magde-
 burgenſis magiſter Curie, et Albertus de Anbalt
 Comites, ac Nobiles Jeſcho de Wartemberg,
 dictus de Weſſel, Supremus Camerarius. Andreas
 de Tuba ſupremus Zudarius, et Wanko de War-
 temberg, Supremus Pincerna Regni noſtri Boemie
 et alii quam plures noſtri Fideles, preſenciom ſub
 Imperialiſ Majestatis noſtre ſigillo Teſtimonio lit-
 terarum. Datum Prage. Anno Domini milleſi-
 mo trecentefimo quinquageſimo ſexto. Indictione
 Nona V. Idus Junii Regnorum noſtrorum Anno
 Decimo, Imperii vero Secundo.

F

Perſpeximus ex aperta lectione Diplomatæ, digni-
 tatem Archi-Cancellariatus in Henrico Abbate
 confirmatam non tantum privilegium personale
 eſſe, ſed ad omnes ipſius Succeſſores tranſire cum
 omnibus ſibi annexis ſeu dependentibus honoribus,
 utilitatibus, juribus & conſuetudinibus, quibus
 etiam nominibus ea exprimi conſueverint: Et licet
 ex priorum Imperatorum Diplomatibus ſpecifica-
 bile non ſit, qualia hujus dignitatis jura præciſe
 fuerint, nec aliunde fat conſtet ex actibus Coro-
 nationis Auguſtarum, qualibus cum circumſtantiis
 olim ſuo munere fungi ſolitus ſit Auguſtæ Archi-
 Cancellarius. Hinc tamen argumentari non
 licebit nulla omnino fuiſſe, cum veriſimile non ſit,
 imo abſurdum dicere, Carolum Imperatorem
 gratis commemoratum fuiſſe privilegia, libertates,
 immunitates & gratias, quibus Archi-Cancellarii
 Imperatricum ſeu Reginarum hætenus jure vel
 conſuetudine freti ſunt. Proinde in hac re dilu-
 cidanda inſpiciendum veniet, qualia jura & præ-
 rogativæ Imperii Archi-Cancellario tribu-
 antur, quoad negotia Romani Imperii, item
 quales ſint ejus partes in Coronatione Imperatoris,
 de quibus vid. Herman. Kirchnerum *de off. & dignit.*
Cancell. item Malinkrotium *de Archi-Cancellariis.*
 Eaſdem prorſus & ſimiles partes assignamus Archi-
 Cancellario Auguſtæ in negotiis & Coronatione
 Impe-

Imperatricis; Tale de cætero erit ejusdem officium, dignitas, jura & prærogativæ. Præterea Clementissimus Imperator haud contentus confirmare præterita jura Abbatibus, sic prosequitur: *Et ne tantæ tuæ virtuti cujus splendore gratissimo in nostris oculis claruisti, solum videamur approbare præterita, & de his providisse duntaxat, quæ prædecessorum tuorum industria ab ipso sacro Imperio diligenter studuit obtinere, sed ut sub felici nostro Regimine juxta tuæ probitatis merita novis gratiarum muneribus tuo respondeatur affectui, & ob tui memoriam dicta Fuldensis Ecclesia novis Imperialium donorum Insigniis inclarescat; Decernimus quoties Imperatricem coronari, aut in veste imperiali sedere vel stare contigerit. Tu & dicti Successores tui Coronam suam quotiens more vel ordine poscente a Capite ipsius deponi debuerit, & deponendi eandem ac tenendi & etiam reponendi, quoties necesse fuerit, fungi debeatis officio; Unde satis liquet quo tempore, qua occasione & quibus modis Princeps Fuldensis officio Archi-Cancellarius fungatur; sed de hoc sectione altera.*

QUÆSTIO JURIDICA.

An medicis corpora punitorum ad anatomiam concedenda sint, iisque liceat pinguedine humana uti ad medicamenta?

QUam magni ponderis ac momenti medicina sit, & quantum opere illis savendum, qui ad illam non perfunctorie, nec

dicis causa, sed vere & ex principiis suis addiscendam contendunt, nemo profecto dubitavit, cui chara fuerit sua salus & incolumitas, qua qui caret, nescio an vitam ipsam jure possit gratam existimare. Cum vero perfecta medicinæ cognitio non magis absque anatomicis dissectionibus comparari, quam vera alterius cujusdam artis scientia absque ipsiusmet proprii & genuini subiecti notione quæri possit, parum hæsito concludere: Medicis denegandam non esse inspectionem lacerorum corporum ipsis tantopere necessariam, proinde petentibus corpora punitorum ad anatomiam concedenda esse. Ita eleganter docet *Suarez in not. ad gomes. tom. 3. var. resol. cap. 14. n. 9. l. c.* Tum quia dissectio illa a medicis publici boni causa suscipitur, ut hæc consideratione & inspectione in conservandis & curandis vivorum corporibus peritiores efficiantur, adeoque varios partium humani corporis affectus bene dignoscant, melius curent, optime qui evasuri aut non evasuri sint, prædicant; de qua anatomix utilitate vide *Tobiam Knobloch. in præfat. disput. anatom.* Atqui quod utilitatis publicæ causa fit, quantumvis in contumeliam alterius cedere videatur, non tamen redarguendum est, minus Magistratus corpora punitorum ad hunc finem extradentes injuriarum actione conveniri possunt *L. 33. ff. de injur.* Tum quia Cadavera punitorum cuivis petenti concedenda sunt ad sepulturam, *L. f. ff. de cadav. puniz.* Ideoque vel maxime medicis non erunt deneganda, utpote quorum beneficio sepeliuntur: Hi enim partium omnium dissectione & inspectione peracta reliquias hominis non sine funerali processu justæ sepultura tradere solent, *testante Ripa in tract. de peste Capit. de remedijs præservat. contra pestem num. 142. in fin.* Tum postremo quia *σμελετά* quæ ex corporibus illis reservantur, ossiumque ista artificiosa compago et quotidiana ejus inspectio ad multa nobis conducit; Primo namque subjeit, revocatque in memoriam nobis miseram nostram conditionem, fragilitatem & imbecillitatem

tatem; Deinde prodest nobis ad considerationem admiranda & stupendæ sapientiæ Creatoris Dei optimi maximi ceu Architecti & Artificis omni alio incomparabiliter excellentioris & prudentioris; Denique invitat & inflammat, hæc consideratio ad ardentem feriamque gratiarum actionem, quæ ipsi inimitabili opifici pro summis immensis & diuinis in nos largissime effusis beneficiis debetur: unde & illud consequitur, quod Medici in foro conscientia pinguedinem hominis ad sectionem concessi pro salute aliorum, sicque publicæ utilitatis causa sibi reservare & adhibere possint. Quæ ratio fuit, quare S. Franciscus Salesius ultimus Genevensium Episcopus, referente scriptore, in ejus vita, per testamentum ordinavit, ut postquam vivis excesserit, Corpus suum anatomicis examinationibus subjiceretur, quatenus mortuus etiam proximi salutem deservire possit. Hac de causa in Angliæ Regno reis, quorum ultimum supplicium suspensio terminatur, indultum est, ut Corpora sua Medicis ad anatomiam vendere valeant, redactoque inde præter residuum vitæ si non late, saltem laute transigere: Quæ tamen licentia non promiscue omnibus data est, sed iis tantummodo qui laqueo suspendendi veniunt, non ita publicarum viarum deprædatoribus, qui catena suspendi solent. Quare etiam emptores Medici caute mercari & provide explorare consueverunt, qualibus cum circumstantiis reus suspendendus sit, ne in ipsa emptione decipiantur, quibus nullus de evictione regressus superesset. Neque abstergere debet, quod scædum videatur cada-ver sanguine & sanie contaminatum manibus contrectare, & crudele, carnificum ad instar corpus humanum dilaniare; Talis enim corporis spurcitiæ paucula aqua, animæ vero ignorantia ne toto quidem oceano ablui poterit, proindeque animo non corpore metienda venit scæditas: sed & crudelius est propter imperitiam & ignorantiam vivos excruciare & occidere, quam paucorum cadavera præter noxam ad multarum gentium inquirenda

renda auxilia dilacerare. Nec iniquum videri debet, ut postquam delinquens debito supplicio affectus est, poenamque promeritam decretamque sustinuit, ulteriori poena per ignominiosam cadaveris dilacerationem afficiatur *contra L. 11. ff. de poen.* nam supra jam demonstratum fuit ignominiosum haud censei, quod publicæ utilitatis intuitu contingit; & quod communiter omnibus prodest, id fieri debet, quantumvis eum incommodo alicujus privati conjunctum existimetur, sicut rescribit Justinianus *L. un. §. hec autem 14. vers. sed quod C. de Caduc. toll. dixi punitorum*, unde tacite indicare volui illorum opinionem me haud probare, qui vivos etiam ad anatomiam concedendos esse statuunt, licet enim vivi & spirantis adhuc inspectio videatur magis medico conducere, ut sciat qualis in vivo homine sit interna viscerum dispositio, Religio tamen non patitur, ut morituri inter tantos cruciatus desperatione futuræ etiam vitæ spem misere amittant, nec convenit ut executio, quæ Carnifici incumbit, Medico demandetur, cujus ars ad salutem hominum pertinet, non ad perniciem *L. 1. §. 1. ff. de extraord. cogn.*

SECTIO QUARTA

DE DIGNITATE ET OFFICIO ARCHI-CANCELLARII FULDENSIS.

Superioribus Locis non spernendis rationibus Seivctum fuit, Principem Fuldensem non alia de causa olim cum Archi-Episcopis etiam de sessionis prærogativa contendisse, quam ob eminentem qua fulgeret Augustæ Archi-Cancellariatus dignitatem, propter quam ex antiquo privilegio habeat, ut in præcellentibus festivitatibus ad dexteram Imperatoris confideat. v. Pfeffinger. *ad Vitriar. L. 1. Tit. 15. §. 16.*

§. 16. ita referentem ex *Wilhelmo Malmesburiensi* atque *hujus rei exempla & testes fuse afferentem*; De qua dignitate sicuti de aliis muneris hujusce partibus nunc ex professo tractare materię series expostulat. Fluit autem tam eminentis dignitatis hujusce prerogativa ex ipsius muneris ratione & partibus, quibus fungitur Abbas Fuldenfis tam in Coronatione Imperatricis, quam alias quoties solennis curia congregari solet & Reginam in Veste nuptiali aut regia sedere contingit, ut tum ejus Archi-Cancellarius Abbas Coronam imponendi, deponendi, quoties id necessitas vel consuetudo suaserit, jus habeat & facultatem, sicuti Carolino Diplomate clare provisum est; quę omnia Abbas expedire non possēt, nisi proximum ei a Regina assignarem locum; Profecto non alio loco Archi-Cancellarium Imperatricis collocandum suadet sana ratio, quam quo loco statuitur Imperatoris Archi-Cancellarius, qui cum primum ab Imperatore locum procul dubio obtineat, similem & primum ab Imperatrice locum ejusdem Archi-Cancellario assignare quid prohibet? Hujus muneris potiores partes, cum ad Coronationem Imperatricis pertineant, videamus nunc, quidnam officii in diversarum Imperatricum Coronationibus Abbates Fuldenfes ex recentioribus aliqui præstiterint. Primo igitur in Coronatione Annę Imperatoris Matthię
Con-

Conjugis Anno 1612. Joannes Fridericus Abbas Fuldenſis per Legatum interfuit, teſte Goldaſto, deren Politischen Reichs-Händlen p. I. c. 13. haben die Geiſtliche Chur-Fürſten ſambtlich Ihr die neue guldene Cron auffgeſetzt &c. nach geſungenen Agnus Dei und geſchebener Ablution iſt der Suffraganeus Moguntinus zu dem Altar getretten, allda die andere Geiſtliche Chur-Fürſten der Königin die Cron von Haupt gehalten, und dem anweſendem Fuldiſchen Geſanten zu halten zugeſtellt. Ita in Inauguratione Mariæ Conjugis Ferdinandi Tertii Anno 1636. Ratisbonæ peractæ abſente Archi-Cancellario ejus vices obivit Abbas Murbachenſis: *Hat an ſtatt des Herrn Abbtz zu Fulda (Georgii Hermannii a Neuhoff) als der Römischen Königin Canzlers &c. in ſeinem Geiſtlichen Habit infulirt, der Abbt zu Murbach auffgewardtet, welcher ſo oft von Chur-Cöllen der Königin die Cron abgehoben worden, ſelbige auff ein in Händen gehaltenes Küssen empfangen, und alſo an ſeinem Orth damit ſtehend verblieben; Und iſt außdrücklich bedinget worden, das dieſe des Abbtz Bedienung dem Stifft Fulda an ſeinen diſfals habenden Rechten keines wegs præjudiciren ſoll, ut cavet Extractus aus dem Chur-Mäinſiſchen Protocoll Anno 1639. in Coronatione Regi-næ prout illum allegat clariff. D. Waldſchmidt in d. Diſſert. pag. 55. vid. etiam Carpz. d. L. Reg. Germ. cap. 11.*

cap. 11. sect. 11. §. 21. junge Fritschium tract. de Augusta c. 3. p. 20. Item Coronationi Mariæ Eleonoræ Imperatoris Ferdinandi III. Conjugis Anno 1653. celebratæ astitit in propria Persona Joachimus Abbas Fuldenfis sequentem in modum: *Es wurden Ihre Majestät die Römische Kaiserin durch Ihre Fürstlich Fürstl. Gn. Gn. Herrn Abbt zu Fulda als einer Römischen Kaiserin Erz-Canzlarn ... zum Altar begleitet ... da Ihr dann von Ibro Chur-Fürstlichen Gnaden zu Mainz die Kaiserliche Cron mit besonderen Benedictionibus aufgesetzt, wobey ... Ihr Fürstliche Gnaden Herr Abbt zu Fulda zugleich mit Hand angelegt, und gesprochen: accipe Coronam &c. Wie dann auch Ihre Fürstliche Gnaden des Römischen Reichs Fürst und Abbt zu Fulda, als der allerdurchleüchtisten Römischen Kaiserin Erz-Canzlar per Germaniam & Galliam Primas nach beschebener Crönung allzeit gedachte Cron der Allerdurchleüchtisten Römischen Kaiserin abgenommen, aufgesetzt, und processionaliter aus der Kirch nach Hoff getragen. Ut habet Theatrum Europ. Tom. 7. pag. 368. Denique cum Augusta Imperatrix Eleonora Magdalena Theresia Augustæ Vindelicorum coronanda esset, sequentes litteræ invitatoriæ a Leopoldo Imperatore ad Placidum Abbatem Fuldensem emanarunt:*

G

LEO-

LEOPOLD von Gottes Gnaden
 erwählter Römischer Kayser, zu allen
 Zeiten Mehrer des Reichs &c.

Shrwürdiger Lieber Andächtiger: Wir mögen
 Dr. And. Gnädigst nicht verhalten, was mas-
 sen wir, bey allhiefiger Anwesenheit unser, und des
 allhier versammelten Churfürstlichen Collegii gnä-
 digst resolvirt haben, wenig Tag vor oder nach der
 auf den achtzehnten nechst instehenden Monats Ja-
 nuarii von besagtem Churfürstlichen Collegio an-
 hero bestimbten Wahl eines Röm. Königs und künff-
 tigen Kayfers, auch die Crönung unserer Freunds-
 Geliebten Gemahlin der Röm. Kayserin Edd. vor
 sich gehen zu lassen.

Wann wir Uns nun gnädigst erinnern, daß ein
 zeitlicher Vorsteher des Stifts Fulda krafft seines bey
 einer Röm. Kayserin tragenden Ampts und habender
 Privilegien, dergleichen Actui benzuwohnen pfleget,
 wir auch sonsten De. And. gnädigst gern dabey sehen
 mögten.

So haben Wir dieselbe zu sothaner Solennität
 gnädigst hiemit einladen, und erfordern wollen, und
 wird Uns zu sonderbaren Gefallen gereichen, wann
 sie wegen Enge der Zeit so wohl als Quartiren, sich
 allhier vor dem sechzehenden ermelten Monats Ja-
 nuarii

nuarii, als auf welchen Tag wir diese Crönung vorzunehmen gesinnet seyn, mit einen geringen Comitatus einfinden könten: Und wir verbleiben in Erwartung zuverläßiger Antwort bey zuruck kommendem Courier Dr. Und. mit Kayserl. Gnaden, und allem Guten wohl beygethan. Gegeben in unserer und des Heiligen Reichs Stadt Augspurg den neun und zwanzigsten Decembris Anno sechzehnhundert neun und achtzig, unserer Reiche des Römischen im zwey und dreyßigsten, des Hungarischen im fünfß des Böhmischen im vier und dreyßigsten.

Ad Mandatum Sac. Cæs. Majestatis proprium.

Ad quales invitatorias Abbas Placidus ad Locum Coronationis se contulit, ibidem ut Archi-Cancellarius Imperatricis suo officio functurus. Verum cum Abbas jus Coronam imponendi sibi soli & private vindicaret, orta est inter ipsum & Electores Trevirenses & Colonienses contentio, negantes hoc jus Abbati private competere; Et licet hic non appareat quo prætextu nominati Electores jus Principis Fuldensis in disceptationem vocare potuerint, non solum contra claram dispositionem Caroli IV. quam præjudicium proxime præcedentis Coronationis Mariæ Eleonoræ, ubi de munere imponendi Coronam dictos Electores nihil participasse, superius ex relatione Theatri Europæi apparuit:

paruit: interim tamen cum nec locus nec instans solennitas pateretur de hac controversia per viam juris cognoscere, Principi Fuldensi jus saluum & integrum sequenti Diplomate reservatum fuit.

Wir LEOPOLD von Gottes Gnaden, erwählter Römischer Kayser, zu allen Zeiten Mehrer des Reichs, in Germanien, zu Hungarn, Böhemb, Dalmatien, Croatien, und Slavonien König, Erz-Herkog zu Desterreich, Herkog zu Burgund, Steyer, Kärnten, Crain und Württemberg, Graff zu Tyrol: Urkunden und fügen hiemit zu wissen allemänniglich. Nachdem sich bey der vor wenig Tagen allhier in unserer und des H. Reichs Stadt Augspurg vollbrachter Kayserl. Crönung unserer Freundlich Geliebten Gemahlin, der Durchleuchtigsten Fürstin, Frauen ELEONORÆ MAGDALENÆ THERESIÆ Römisch. Kayserin in Germanien, zu Hungarn, Böhemb, Dalmatien, Croatien, Slavonien etc. Königin, Erz-Herkogin zu Desterreich, gebornen Pfalz-Gräfin bey Rhein, und Erz-Herkogin in Bayern, zugetragen, daß der Ehrwürdige unser und des Reichs Fürst, und Lieber Andächtiger PLACIDUS Abbt zu Fulda Höchstgedachter unser Freundlich Geliebten Gemahlin der Röm. Kayserin Erz-Canzlar, krafft des von unserm Vorfahren am Reich Kayser CARL dem Vierten Glorwürdigsten

würdigsten Andenkens, Weyl. Heinrichen Abbt
 und Fürsten des Stifts Fulda, und dessen Nachfol-
 gern am Stift Anno dreyzehnhundert und sechs
 und fünfzig ertheilten Special-Privilegii, und darü-
 ber außgefertigten Diplomatis prætendirt, daß einem
 zeitlichen Abbt zu Fulda bey jederweilliger Crönung
 einer Röm. Kayserin, oder wo selbige in Kayserlichen
 Ornat öffentlich erscheint, gebühre die Cron von
 dero Haupt, so oft es die Nothdurfft der Gewohn-
 heit erfordert, allein abzunchmen, zu halten, und wie-
 der aufzusehen. Sr. And. Vorfahren am Stift
 Fulda, auch so oft selbige dabey in Personen erschie-
 nen, in dessen ruhiger Possession ohnbeeinträchtigt
 gelassen worden seyn, mithin Ihro solches auch bey
 diesem Crönungs-Actu und Solennität allein zu ver-
 richten, zukomme: deme aber die beede anwesende
 Chur-Fürsten zu Trier und Cölln contradicirt,
 und hierinfalls für sich einige Befugnuß behaupten
 wollen; Und nun dieses in der Eyl gebührend zu erör-
 teren, und zu entscheiden die Zeit zu kurz gefallen;
 Dannenhero wir gnädigst verordnet, daß für dieß-
 mahl gedachter beeder Chur-Fürsten zu Trier und
 Cölln Ebd. diese Function zwaren verrichten, solches
 aber dem Stift Fulda und dessen Vorfahrern weder
 jeko, noch künfftig zu keinen Nachtheil, Präjudiz oder
 schädlichen Consequenz gereichen, noch allegirt wer-
 den solte; Welches dann auch anfangs ernandten

Abbtens Andachten waren auß unterthänigsten Respect, und umb den Crönungs-Actum dadurch nicht aufzuhalten, jedoch mit geziemender feyerlicher Protestation, und Bewahrung seines Rechts geschehen lassen: Als haben wir auß mehr gedacht Sr. And. demüthigstes Ansuchen darüber gegenwärtiges Attestatum außfertigen lassen, attestiren und erklären auch hiemit wissentlich, und krafft dieses Brieffs, daß, was wir obgedachter massen für dießmahl verordnet, und oberhandte beyde Chur-Fürsten mit Abnehm-Halt- und wieder Aufsetzung der Kayserl. Cron bey dieser Function an statt des Abbtens verrichtet haben, mit dem außtrücklichen Vorbehalt geschehen, daß solches zu keiner Consequenz jemahlen angezogen werden, noch dem Abbt und Stifft Fulda an seinen habenden Rechten und Befugnissen, welche, und in specie oberwehnte von unsern Glorwürdigsten Vorfahren CAROLO IV. auß Sr. And. und dero Successores am Stifft derivirte und dem Verlaut nach ohne Unterbruch genossene Privilegia Wir auß gutem Recht, rechtem Wissen, und Kayserlichen Macht, Vollkommenheit vielmehr allergnädigst confirmiren und bestättigen, als im geringsten davon ichtwas zu entziehen oder zu benehmen, gemeynt seyn, auf einigerley Weise præjudicirlich seyn solle. Urkund dieses Brieffs besigelt mit Unserm hervordruckten Kayserlichen Secret-Insigel, so geschehen in unser und des H. Reichs

H. Reichs Stadt Augspurg den ersten Februarii Anno sechzehnhundert und neunzig. Unserer Reiche, des Römischen im zwey und dreyßigsten, des Hungarischen in fünf und dreyßigsten, und des Böhemischen im vier und dreyßigsten.

*Ad Mandatum Sac. Cæs. Majestatis proprium,
C. F. Consb.*

Quibus præmunitus Abbas Fuldenfis munere suo functus est, ut sequitur ex Sigismundo Ferrario in descriptione Coronationis ELEONORÆ & JOSEPHI part. i. cap. ult. pag. 83. & 84. *Es wurde die Reichs-Cron dem Herrn Abben von Fulda gereicht, und von diesem dem Herrn Consecratori, welcher selbige Ihr Majestät der Kayserin solennissime auffgesetzt, in wehrenden Auffsetzen aber berühreten auch zugleich die Cron die zween Herrn Assistenten (Electores Trevirensis & Coloniensis) und der Herr Abbt von Fulda mit dieser Anred: Accipe Coronam Glorice, ut scias esse Consortem Regni &c. Nach geendigter Communion hat man die Kayserin an vorigen Orth wieder gebracht, der Herr Abbt von Fulda setzte derselben die Cron auff, Chur-Trier und Chur-Cöllen gaben den Scepter und den Reichs-Appfel in die Händ, und wurde hiemit die Mess geendet. Qualis vero ista Corona sit, qua Imperatrix inauguratur omnino liquidum non est;*

NOS

nos præteritis aliorum opinionibus novissimo præjudicio Coronationis Eleonoræ Magdalenzæ Theresiæ piæ memoriæ inhærentes dicimus, eandem Coronam, qua Caput Augusti redimitur in Coronatione, etiam adhiberi in Coronatione Imperatricis, *ita referente Theatro Europæo part. 13. pag. 1138. & seq. Das der Herr Abbt von Fuld die Kayserliche Cron, so von Nürnberg mit vielen Solennitäten nacher Augspurg, und an Tag der Crönung in die Domb-Kirchen gebracht, und denen Geistlichen Herrn Chur-Fürsten allda eingeliuffert worden, aus der Sacristey erhoben, und auff einen sammeten Küssen in die Kayserliche Retirada gebracht; Item die Reichs-Cron habe dero Erz-Canzlar Herr Abbt von Fuld, dem Herrn Consecratori gereicht.*

Porro non tantum in Coronatione, sed & quoties Imperatrix in veste Regia comparet, Abbatem Fuldensem eodem officio imponendi & deponendi Coronam fungi, patet ex sæpe laudato Diplomate. Verum non prædictis tantum functionibus concluditur officium Archi-Cancellarii Augustæ, cui amplissimus se aperit Campus in aliis quibuscunque negotiis Serenissimæ suæ Principalis expediendis, quæ ut in summa referamus, dicimus: quæcunque jura Cancellariis, de quibus late Kirchnerus *in tract. de officio & dignitate Cancell.* in aulis summo-

summorum Imperatorum competere solent, eadem quoque Principi Fuldensi in aula Imperatricis competere; Idcirco si quando contigerit inter aulicos Imperatricis controversiam oriri, Jurisdictio in decidenda causa ad Archi-Cancellarium ejus pertinebit. Ita contentio illa, quæ superiori sæculo inter Augustæ supremam Magistram & Conjuges Principum Sacri Romani Imperii Regentium oborta est ratione præcedentiæ, de quo Fritschius *c. 1. 4. p. 37.* & Schmid. *im Audienz - Saal p. 67.* ad Augustæ Archi-Cancellarii Judicium referenda fuit. Sic dubium non est cum Augusta jure Archivi & Cancellariæ gaudeat, idque non vivo solum, sed & mortuo Imperatore *vid. Burch. Gotth. Struv. in dissert. de Rege Rom. & Augusta §. 11. in f. id quod Fritsch. in pecul. tract. latius exponit Cap. præsertim 8. & C.* quin Archivi hujus custodia ad ejusdem Archi-Cancellarium pertineat. Quare Goldastus in dedicatione tomi II. *deren Reichs - Händlen* Imperatricem Annam, Matthiæ Imperatoris Conjugem admonuit de Archivo instituendo, ejusque directorio Fuldensi Principi suo Archi-Cancellario concedendo: Sunt etenim Augustæ egregia jura & privilegia, quibus tuendis & conservandis Archivum perquam necessarium est. Et quemadmodum Moguntinus Elector Sigillorum Imperii, qua Archi-Cancellarius, Custos est & Depositarius, Sveder.

H

Inst.

Jus. Juris publ. sect. speciali P. i. c. ii. §. 44. Ita pariter Sigilli Augustæ custodia ad ipsius Archi-Cancellarium spectat: Permittamus enim Imperatricem hodieum minus, ac olim de summo Regimine participare, ut sentit clariss. D. Waldschmidt *Nicta Dissert. §. 2.* quoties tamen in rebus ad se pertinentibus aliquid egerit, id fide & autoritate sui Archi-Cancellarii sustineatur necesse est, ad mentem authoris des *Europaischen Herolds Part. I. p. 149.* Ob gleich eine Römische Kaiserin keine Reichs- und Staats-Sachen vor sich habe, hat sie dennoch ihre Correspondenz in Freud und Leyd-Fällen, und werden öftters durch das Frauenzimmer die wichtigste Sachen mit überlegt, die Regulirung ihrer Hofstatt, dero Crönung, Leibgeding, jus primariarum precum, Übung dero Privilegien und Vorzügen, und dergleichen, erfordern wohl einen Vice-Canzlar, und dessen Directorem den Erzh-Canzlar. Sique contigerit Imperatricem alicui gratiæ rescriptum impertiri, ejus subscriptio & authentizatio sine dubio ad Archi-Cancellarium pertinebit: & licet rarum valde fit invenire Archi-Cancellarios Augustarum litteras subscripsisse, ex eo tamen non infertur talem facultatem eisdem non competere; Idem namque advertitur, quoad Archi-Cancellarios Imperii, quorum subscriptiones in Cæsareis Diplomatis quoque raræ sunt, nec tamen inde quispiam intulerit

lerit hujusmodi subscribendi facultatem ipsis quoad Diplomata Cæsarea præscriptione esse ademptam. Adhuc tamen in re tam difficili ita egeni non sumus, ut non liceat aliquas hujusmodi subscriptiones allegare, quæ si non ab ipso Archi-Cancellario Augustæ, saltem ejus nomine a Vice-Cancellario exaratae sunt. Harum duas habemus in binis Epistolis Eleonoræ Lusitanæ Friderici III. Imperatoris Conjugis, quas Speculum Austriacum exhibet *L. 3. c. 13. pag. 659.* ubi loco Archi-Cancellarii Pantaleon Ruef Vice-Cancellarius subscripsit. Quales subscriptiones tempore Caroli IV. non ita raras fuisse, inde suspicamur, quia Archi-Cancellarius Augustæ ut plurimum in aula tum præsens esse debebat, id quod colligimus ex alio Diplomate Caroli IV. ubi præsentiam Abbatis summe præstolatur quatenus ad aulam Imperatoriam se conferret, ibique in officiis Augustæ continuo perseveraret, ex quo Diplomate cum clare pateat Archi-Cancellarii dignitatem non nudo verborum sono aut prælatione tituli terminari, sed in ipsis rerum argumentis obtinere, ejus tenorem merito hic subiicimus:

*W*ir Karl von Gotis Genaden Römischer Keiser
zu allen Zeiten merer des Reichs, und Kunig zu
Behem, embieten den Hoch-gebornen Fridrichen,
Baltbazar, und Wilhelm, marggrafen zu meysßen,
H₂ vnsern

vnsern lieben obeymen vnd Fursten, vnser Genad
 vnd allis gut, Wann der Ervvirdige Heinrich Apt
 zu Folde, der Romisschen Keiserinne Erz-Canceler,
 vnser liebir Furste und Hofgesinde Euvch seyner
 Furstentums, gutes, Lande, Levvte, und seyner
 Eren glaubet hat, vnd alle seyne Sache in Zuver-
 sicht guter Trevvnen, zu euch also gargesetzt hat,
 das ym nymant bliben ist, bey dem er, trost, hulfe,
 odir Rat, nur bey euch alleine, in dbeine vweis suchen
 odir vinden muge, so bieten vvir, evvir Liebe ernst-
 lich und mit allen Fleizze, das ir ym alle seyne Sa-
 chen, bey namen uff diesem tage, den er izunt bey
 euch suchet, und sust in andern seyner notdurften,
 also vsrichten vnd enden vvollt, als er euch ge-
 trevvlich und ane geverde glavvbet hat, vnd als
 euch liep sey, das euch sulcher tugende, Got, vnd das
 Reiche, dancken sulle, vvann vnser meynunge ist, das
 er kurtzlich vvider zu vns kume, in vnserm vnd der
 Keiserinne dienst zu bleiben. geben zu Nuremberg
 an dem nechsten donrestage nach Sent Michels tage
 des heiligen Erzengels, vnser Reiche in dem
 funf vnd zvventzigsten, und des Keisertums in dem
 sechzendem Jare.

Huc pertinet aliud Rescriptum ejusdem Im-
 peratoris, in quo non tantum dignatur Abbatem
 Henricum Archi-Cancellarii Augustæ titulo appel-
 lare

lare, sed & singularem solitudinem pro tutela & conservatione Ecclesiæ Fuldenfis demonstrat, ut proinde piaculum foret, ejus exarationem hoc loco negligere.

Wir Karl von Gots Gnaden, Romischer Keiser zu allen Zeiten Merer des Reichs, vnd Kunig zu Beheim, bekennen, vnd tun kund offenlich mit diesem brieff allen den, die yn sehen oder horen lesen, daz wir in sulcher meynunge als wir steteclich begern, Frid und Gemach zu meren, und ubeltetig Lüte zu stören, dem Ervirdigen Heinrich Apte zu Fulde vnserm Lieben Andechtigen Fursten vnd heimlichen Räte, der durchleuchtigsten Annen Romischen Keiserin, zu allen Zeiten Mererin des Reichs, vnd Kunigin zu Beheim, vnser lieben Gemabel Erz-Canzler in ganzem Ernste beuohlen haben, daz er vns vnd dem heiligen Reich zu sulchen Sachen beholfen sey, als er uns und dem Reich des pflichtig ist. Nu ist vns furkommen, wie etliche desselben Aptes, und seines Stiftes manne, yn, und seinen Stifte ir leut, und gut oft angreifen, und vvider ihr trew und eide beschedigen voo si mugen, des geben wir im ganze macht mit diesem brieff, daz er alle seine, vnd seines Stiftes man, die sulcher Missethat oberwunden sint, oder noch uberwunden werden, oder der Schuld in denselben dingen offenbar vortzenclich

zenlich ist, oder v̄irt, mit seinen freunden, helfern, und dienern mug angreifen vnd strafen. an iren Vesten und guten als er beste mag, und so daz an kost nicht geschehen mag, so Wollen v̄vin, und setzen mit Keiserlicher macht uz rechter v̄vizen, daz alle Vesten, ḡnt vnd leben, die er sulchen vngerechten Leuten seinen und seines Stiftes mannen angewinnet, sein, vnd seines Stiftes eigen ewdlich sein, vnd die verleihen, vnd geben v̄vir ym vnd seinen nachkomen, vnd dem obgenanten Stifte zu Fulde, also daz sie dieselben nemen, haben, nutzen, vnd besitzen zu rechten leben, von vns, vnd dem Reich, in alle der Weis Rechten und Wirten, als sie ander ir leben von dem Reich balden, und herbracht haben, mit Vrkund diez briefs versigelt mit vnserm Keiserlichen Majestat Insigel. Der geben ist zu Nuremberg nach Crists geburt dreuzenbundert Jar, darnach in dem Eyn, Vnd sechtzigsten Jar. Am Suntag vor Sand Furgen Tag, vnserer Reiche in dem funfzehenden, vnd des Keisertums in dem sibenden Jare.

Per Domnum Cancellarium

Nicol. de Chrems.

B. Johannes Budwicen.

Accedunt aliorum etiam Imperatorum Diplomata, quibus Principes Fuldenfes Augustæ Archi-Cancellarii salutati sunt, ita Sigismundus Imperator

perator in Diplomate de Anno 1417. quod adducit clariss. D. Waldschmidt *in dict. dissert. fol. 47.* ita factur: *der Ehrwürdige Johannes Abbt zu Fulda, der Römischen Königin Erb-Canslar, unser Fürst und Lieber Andächtiger.* Fuit is Joannes hujus nominis I. ex Gente Merlawia. Extat aliud Joannis II. Abbat-
 tis ex Domo Hennebergica, quod datum Anno 1480. sic habet: *Joannes Dei & Apostolici Sedis Gratiâ Abbas Monasterii Fuldensis . . . Serenissimæ Dominæ Imperatricis Archi-Cancellarius publice per præsentem recognoscimus &c.* Item Diploma Rudolphi II. datum Anno 1611. ubi Balthasarem Abbatem Fuldensem vocat: *Dominæ Matris nostræ peramandæ divæ Augustæ Archi-Cancellarium.*

Quibus freti Abbates Fuldenses jam a Sæculo XIV. hunc honoris titulum etiam in publicis subscriptionibus suis professi sunt, sicuti exhibet Diploma Caroli IV. de Anno 1358. Civitati Norimbergensi concessum, quod producit Fritsch. *in addit. ad Linnæi jus publ. L. 7. c. 35. n. 17.* cui inter testes subscripsit: *Henricus Abbas Fuldensis Serenissimæ Annc Romanorum Imperatricis Archi-Cancellarius.* Idem asserunt geminæ investiturarum litteræ per illustis Familiæ de Göriz, quas Joannes & Philippus Abbates de Annis 1534. & 1548. impertiti sunt, quarum primæ talem præferunt titulum: *Wir*
 Johan-

Johannes von Ottes Gnaden erwählter und bestätigter Abbt des Stiffts Fuldæ, Römischer Kayserin Erz-Canzlar, durch Germanien und Gallien Primas, Graff und Herr zu Henneberg, allegante clariff. D. Waldschmidt *dict. dissert. fol. 47.* Ex quibus clare colligere licet illorum sententiam corruere, qui perhibent Principes Fuldenses ante Wolfgangnum hunc honoris titulum in usu non habuisse, quamvis negari non possit a Wolfgangni ætate usque huc eundem Iphis magis familiarem fuisse, prout subscriptiones recessuum Imperii a Principibus Fuldensibus exaratæ abundanter evincunt, ita Recessus Augustanus de A. 1559. ab Abbate Wolfgangno subscribitur: *Von wegen Wolffgangen erwälten und bestätigten Abt des Stiffts Fulda Römischen Keyserin Erz-Canzlern durch Germanien und Gallien Primaten Conrad Greulich &c.* Alter Augustanus de Anno 1566. *Von wegen Wolffgangs bestätigten Abts des Stiffts Fulda Römischer Keyserin Erz-Canzlern durch Germanien und Gallien Primatis.* M. Lomersheim Spirensis. De An. 1570. *Von wegen Balthasarem erwälten und bestätigten Abts des Stiffts Fulda Römischer Keyserin Erz-Canzlers durch Germanien und Gallien Primatis.* Johann Klauer von Webra. Item Ratisbonensis de Anno 1576. quem propria manu roboravit *Balthasar Abt des Stiffts Fulda, Römischer Keyserin*
-nsdol Erz-

Erz-Canzler. Item Ratisbonensis de Anno 1603. quem von wegen *Balthasar Abben zu Fulda Römischer Keyserin Erz-Canzlers durch Germanien und Gallien Primatis: Melchior vom Derenbach &c.* signaverunt. Ratisbonensis de Anno 1613. cui ipfemet nomen appofuit *Johann Friderich Abt zu Fulda, der Römischen Keyserin Erz-Canzler, durch Germanien und Gallien Primas.* Item Ratisbonensis de Anno 1641. ubi von wegen *Herman Georgen Abben des Fürftlichen Stiffts Fulda, Römischer Keyserin Erz-Canzlers, durch Germanien und Gallien Primatis: Henerich Wilbelm Freyherr von und zu Leradt &c.* Ratisbonensis de Anno 1654. cui ipfemet interfuit: *Joachim Abt des Fürftlichen Stiffts Fulda, der Römischen Keyserin Erz-Canzler durch Germanien und Gallien Primas.*

Illud hoc loco notandum, quod Archi-Cancellarius etiam Summus Notariorum interdum appellatus fuerit, ut demonstrat locus ex du Fresne *Gloss. tom. 1. p. 300.* Ubi Fridericus I. Imperator Archi-Episcopis Viennensibus Archi-Cancellariatum per Galliam Belgicam confirmat his verbis: Tibi vero Stephano Dilectissimo nostro Venerabili Archi-Episcopo dignitatem ab Antecessoribus nostris collatam indivisam conservantes recognoscimus; videlicet ut in Regno Burgundiæ sacri Pallatii nostri

I

Archi-

Archi-Cancellarius & Notariorum Summus ex-
 itas. Similiter Archi-Cancellarii & Archi-Capel-
 lani olim eadem videtur fuisse significatio secun-
 dum Malinkrotium de Archi-Cancellariis p. 7. &
 clariff. D. Waldschmidt dicta dissert. §. 8. provocan-
 tem ad du Cange qui indicem tradit Archi-Cancel-
 latorum, qui simul et Archi-Capellani fuerint. Hoc
 tamen dubio non caret, cum contingere potuerit,
 utramque dignitatem in una persona concurrere,
 quæ tamen de se diversæ forent; hæc utcunque
 sint, certius est, post tempora ut dignitatum com-
 municatio inter plures tanto commodius institue-
 retur, discrimen inter utramque factum fuisse, quod
 & Speidelius agnoscit *in notabil. Voce Kayser n. 5.*
 Idcirco Ecclesiæ Fuldensi nullatenus obstabit quod
 Clutenius in Sylloge rerum quotidianarum n. 24.
littera K; vide etiam Struv. *dissert. de Reg. Rom. &*
August. §. 12. referat, Abbates Sancti Maximini in
 Suburbis Augustæ Trevirorum olim titulo Archi-
 Capellanorum Augustæ usos esse; Trevirenses in-
 super Archi-Episcopi, qui in jura Abbatum Sancti
 Maximini succedere, hoc titulo dudum abstinue-
 runt, ut licet Clutenio, qui tamen nec testem nec
 tempus specificat, crederemus, nullum tamen inde
 Ecclesiæ Fuldensi hodieum superesset præjudi-
 cium. Hoc quoque monendum, ut licet contigerit
 in Imperio Augustam non esse, vel quia Imperator
 impu-

impubes, aut cœlebs, aut viduus esset; propterea tamen dignitatem Archi-Cancellariatus ejusque prærogativas sopitas non fore; nam præterquam quod Archi-Cancellarius Imperatricis etiam Aulæ imperialis imo ipsius Imperatoris Cancellarius sit, ut patet ex verbis diplomatis Carolini superius pag. 60. adducti: *Wann unser meinung ist, das er kürztlich wider zu vns komme in vnseren und der Kayserin Dienst verbleibe!* Est porro officiorum Pallatinorum ac Imperii Romano-Germanici ea natura, ut ista perpetua sint cessantibus licet functionibus, quarum intuitu data sunt; Sic Elector Palatinus est, & manet Sacri Romani Imperii Archi-Thesaurarius, licet Thesaurum Imperii nullum habeat, quem vel custodiat, vel dispenset; Simili ratione Archi-Episcopus Elector Trevirensis Archi-Cancellarius per Galliam adhuc dicitur, licet Regnum Arelatense, cuius intuitu Archi-Cancellariatus iste cœpit, hodiernum extinctum sit: sunt enim talia officia ob bene merita indulta non propter functiones tanquam onus; nec ita cum functione connexa ut ea cessante & ipsa extinguantur. Est & aliud adhuc argumentum pro ista assertionem ex diplomate Carolino desumptum, ubi ita fatetur Imperator: *Abbatess supradictæ Ecclesiæ in possessione pacifica talis officii hætenus ab origine & primæva fundatione Principatus & Domini perstitisse, vid. superius pag. 37.*

Supposito jam, primordia Principatus Ecclesiæ Fuldenfis, ut supra assertum fuit, a Sæculo decimo derivari, nihil tam certum est, quam per intermedia tempora usque ad Carolum IV. Imperium sæpissime Augustis Imperatricibus caruisse; interim tamen adhuc Abbates continuo in pacifica possessione Archi-Cancellariatus Augustæ perstiterunt, quod permittendum non foret, nisi deficiente Augusta ipsa dignitas suspensa & interrupta foret. Hujus rei manifestum exhibemus exemplum *ex authore des Europeischen Herolds part. 1. p. 3. 81. ubi ita habet: Die Titulatur wird geführt, wann auch gleich keine Römische Kayserin am Leben wäre, wie man das Exempel hat, bey dem Abt Wolffgangen, der sich zur Zeit Kayser Ferdinands des Ersten, da die Kayserin Anna schon viele Jahr todt war, also geschrieben.* Verum si tempore Coronationis Augustæ defunctus esset Abbas Fuldenfis, an dignitas Archi-Cancellariatus pariter remaneret penes Capitulum, Sede vacante, ut Legatum mittere posset ad functiones Archi-Cancellarii Augustæ in ejusdem Coronatione obeundas non ita expeditum videtur; sit proinde pro Coronide hujus Capituli

QUÆ.

QUÆSTIO JURIS PUBLICI.

*An Capitulum Fuldense Sede vacante Legatum
mittere possit ad Coronationem Imperatricis pro functio-
nibus Archi-Cancellarii obeundis?*

Licet Capitulum Cathedrale (idem intelligimus de aliis Ec-
clesiis exemptis & ordinariam vel quasi Episcopalem ju-
risdictionem habentibus, ut est Fuldensis, quae Cathedralibus
æquiparantur) Sede Episcopali vacante loco Episcopi om-
ninem jurisdictionem tam in temporalibus, quam in spiritua-
libus exerceat *cap. 14. X. de maior et obed. cap. 3. X. de supplend.
neglig. prelat. Pyrring. de maj. & obed. §. 2. n. 44.* Plures ta-
men casus jure excepti sunt, quibus jurisdictione Episcopo com-
petens, eo vita & officio decedente ad Capitulum non transit;
nam *primo* in iis, quæ sunt potestatis delegatæ licet à jure com-
muni delegatio veniat, Capitulum non succedit *Glossa in cap.
ad abolendam g. de hæret. Secundo* Capitulum non succedit in
potestate Episcopis concessa ratione dignitatis ac prææminentia
Cap. ult. de privil. in 6to. Tertio nec in iis, quæ ex jure spe-
ciali seu privilegio competunt *Abbas in cap. verum 7. n. 10. de
for. comp. Quarto* quæ valde ardua sunt, & secundum con-
suetudinem Ecclesiarum solis Prælati competere censentur,
Capitulum expedire non potest *Leymann in cap. cum olim de
major. et obed. Quinto* Capitulum non succedit in jurisdictione
feudali, nec novum vasallum investire potest *Capit. verum
juncta Glossa de for. compet.* Et licet alias Capitulum Sede va-
cante admittatur ad Comitatus Imperialia; non tamen Capitulum
v. g. Ecclesiæ Archi-Episcopalis admittitur ad Electionem Im-
peratoris vel Regis Romanorum, cum hoc jus eligendi quibus-
dam Archi-Episcopis Germaniæ ratione dignitatis eorum &
speciali jure ac privilegio competat, ut ex Domin. Aromæo
de Comitibus tradit *Leymann in cap. un. de sede vacant. in 6to.*

Inde probabiliter inferitur Capitulum Moguntinum Sede vacante non habere jus convocandi Electores ad electionem Imperatoris, quod tamen vivo Moguntino vi aureæ Bullæ competit; cum Moguntinus hoc jus convocandi Electores habeat, tanquam Archi-Cancellarius Imperii, quod jus cum personale videatur, ad Capitulum Sede vacante devolutum dici nequit, ut hanc convocationem expediat ipsum Capitulum Moguntinum, ita sentit *Pfessinger ad Vitriarium L. 1. tit. 6. lit. K. p. 803.* Ita quoque communiter sentiunt de cæteris Electoribus Ecclesiasticis, in quorum jura Capitulum ita non succedat, ut Legatum ad Electionem vel Coronationem mittere possit, *vide Wilhelm. Becker in Synopsi Jur. pub. L. 11. c. 3. §. 3.* Simili ergo ratione de Capitulo Fuldensi statuendum esse videtur, ut illud Sede vacante Legatum mittere non possit, ad Coronationem Imperatricis pro functionibus Archi-Cancellarii ibidem obeundis: Quibus tamen non remorantibus firmiter tenendum esse arbitror, Capitulo Fuldensi hoc jus competere, ut Legatum ad Coronationem Imperatricis mittere possit, qui vices Archi-Cancellarii subeat: quandoquidem extra omnem controversiæ aleam positum est, ipsum Abbatem Fuldensem optionem habere, an partes suas in Coronatione Imperatricis per se ipsum, an per Legatum expedire velit; Cujus rei notissimum extat præjudicium in Coronatione Imperatricis Annæ, Mathiæ Imperatoris Conjugis, ad quam Abbas Fuldensis Legatum misit, qui vices ejus faceret, teste Goldasto, deren Politischen Reichs-Händlen pag. 105. *Haben die Geistliche Chur-Fürsten sambtlich ihr die neue guldene Cron aufgesetzt, nach gesungenen Agnus Dei und geschehener Ablution ... die Geistliche Chur-Fürsten der Königin die Cron vom Haupt gehoben, dem anwesenden Fuldischen Gesandten zugestellt.* Jam vero Capitulum Fuldense in omnia jura & facultates ipsi Abbati competentes transit *dicto cap. 14. X. de maj. & obed. c. 3. X. de sup-*

supplend. neglig. prælator. etiam quoad illa, quæ ex privilegio & jure speciali in perpetuum concessa aut commissa sunt, *Sanchez lib. 8. de matrim. disp. 2. n. 10.* Potestas enim collata non intuitu personæ, sed dignitatis seu officii in perpetuum, qualis est Archi-Cancellariatus Augustæ censetur ordinaria, qualem Capitulum Sede vacante exercet, *vid. Pyrring. de maj. §. obed. §. 2. n. 45.* Sic Capitulum Sede vacante pari modo est Status Imperii *Frid. Mindan. lib. 1. de process. in Camer. extrab. c. 19. Georg. Schubart in disp. de austreg. concl. 3. litt. I.* ad comitia vocatur, ac per ablegatum comparens ad sessionem consuetam admittitur, *vid. Recessum Imperii de An. 1555. ibi Dechant und Capitulum zu Minden: R.I. de An. 1559. Dechant und Capitulum des Thumstifts Freysingen. R. I. de An. 1654. Dechant und Capitulum des Stifts Worms:* Sed & decisio legis publicæ extat in Instrumento Pacis, *art. 5. §. 21. ibi: Sede vacante Capitula & quibus administratio cum iis coniunctim competit, ad universales & particulares deputationum, revisionum, aliosque Conventus Imperiales litteris solitis evocentur, & suffragii jure fruuntur. Confer Pauermeister de jurisd. t. 2. c. 9. n. 115. & seqq. Wurmsier exercit. jur. publ. 7. q. 3.* Neque negotium facit, quod de Electoribus Ecclesiasticis et notanter de Moguntino utpote Imperii Archi-Cancellario objectum fuit, quatenus Capitula Sede vacante partes Electorum in Electione & Coronatione per Legatum obire non possint, nam de his specialis potest esse dispositio, ipsis Capitulis hanc facultatem adimens, absque quod Capitulo Fuldensi præjudicium afferat, cum enim similis exceptio quoad Capitulum Fuldense, neque in Aurea Bulla, neque in aliis Legibus Imperii doceatur, in Capitulo Fuldensi nec statuenda est, eo minus cum hic versetur in materia privilegii Capitulo Fuldensi maxime favorabilis, cujus exclusio pro tempore sedis vacantis æqualiter odiosa foret.

CAPUT SECUNDUM

DE

PRIMATU.

VOx Primas diversas admittit significaciones, nunc Ecclesiasticam, nunc sæcularem dignitatem denotans; sic Primates Regni illi dicuntur, qui primas dignitates & excellentiora officia in Regni administratione obtinent. Tales sunt apud Gallos les Pairs de France, apud Hispanos gli grandi di spagna, quo sensu Primates & Magnates in idem coincidunt. Ita apud Ottonem Frisingensem *L. 1. de gestis Friderici II.* Primates de eligendo Principe consultarunt; eodem sensu apud Gewoldum p. 670. refert Welbertus Imp. Conradi III. Capellanus, qualiter Primates tam spirituales quam temporales examinantes Personam Lotharii Secundi & bellicosa facta & merita erga Christi servos & universam Ecclesiam eum in Imperatorem elegerint; Quatenus vero Ecclesiasticam dignitatem innuit vox Primas, varias iterum recipit interpretationes; sic summus Pontifex per antonomasiam Episcoporum Primas est, quia ad eum modum, quo Sanctus Petrus inter reliquos Apostolatus obtinuit Primatum, ipse quoque ejusdem Sancti Petri Successor inter universos

Pa-

Patriarchas, Primate, Episcopos & Pastores Ecclesiæ primæ sedis obtinet dignitatem; qualem prærogativam, quidem per Apostolorum traditionem, ab ipso vero Christo & ex jure divino sibi vindicat *Anacletus Epist. 3.* Quem Primatum semper habuit super omnes *Nicol. 1. Epist. 8.* Post hunc Patriarchæ quoque Primatum nomine veniunt; Siquidem Apostoli post Christi adventum Patriarchas vel Primate posuerunt, ad quos Episcoporum negotia & majores causæ essent referendæ. *Can. urbes 1. Dist. 80.* similiter *Can. in illis 2. Distin. ead.* in illis Civitatibus, in quibus olim apud Ethnicos primi flamines atque primi legis Doctores erant, Episcoporum Primate poni vel Patriarchas Beatus Petrus præcepit, qui reliquorum Episcoporum causas & maiora quoties necesse foret negotia in fide agitent; *Vide Anacletum Epist. 2.* Patriarchæ tamen cum Primatibus non omnino iidem sunt; sic tres tantum Patriarchas ex institutione Apostolorum recognoscimus, Romanum, Antiochenum, & Alexandrinum, *Nicol. I. ad Consult. Bulgæ Cap. 92.* Primatus vero plurimos in diuersis Regnis qui vel adhuc subsistunt, vel paulo ante substiterunt, numeramus: in Hispania Primas est Tolletanus; in Gallia Bituricensis, Lugdunensis, Viennensis, Rhemensis; apud Anglos Cantuariensis; apud Scotos Santandreas; apud Hungaros Strigoniensis;

Armachanus apud Hybernos ; apud Danos Lundensis ; apud Polonos Gnesnensis ; In India Orientali Goanus a Paulo IV. Pontif. constitutus est ; in Occidentali India Mexicanus a Paulo III. Primatus enim specialis est & a Patriarchatu distincta dignitas ex privilegio Summi Pontificis obtenta, qua quis inter Prælatos Ecclesiæ ejusdem Ordinis eminet ; Difficulus autem determinari potest quænam jura & prærogativæ hujusce sint dignitatis , sed quantum cuique Primati tribuit tenor privilegii Pontificii aut ex præscriptione vel consuetudine competit, tantum quoque de jure largiendum est, *Canon. 8. caus. 9. quæst. 3.* Concessit vero aliquando Papa Primati etiam jus confirmandi Episcopos, *Can. cum longe 25. dist. 63.*

Primatus in Regno Teutonico varii allegantur : De Moguntina Sede vere affirmari potest, quod ante omnes Germaniæ Ecclesias primatialis dici mereatur, hoc vel maxime ob urbis amplitudinem, quæ olim non raro sacri Primatus causa fuit *Ludwig de Primatu Germaniæ c. 1.* ita in *Can. nulli. 2. dist. 99.* præceptum fuit, ne Archi-Episcopi Primates vocentur, nisi illi, qui primas tenent Civitates, quarum Episcopos Apostoli, & Successores Apostolorum regulariter Patriarchas & Primates esse constituerunt. De hoc Primatu est locus Abbatis Urspergensis de Alberto I. Archi-
Episcopo

Episcopo Moguntino scribentis: ubi Vir eloquens & Primatum in Cisalpinis partibus multiformiter tenens ad defensionem totius Germaniæ Metropolis animos omnium Catholicam obedientiam profitentium accendit. Item Lambertus Schaffnaburg. sub Anno 1073. His accensus Archiepiscopus Moguntinus, cui potissimum propter Primatum Moguntinæ Sedis eligendi & consecrandi Regis autoritas deferebatur. *Adde Sebast. Tenguagel in monum. antiq. p. 291.* Quem tamen Primatus titulum nostris temporibus amplius non affectant Moguntini Archi-Præsules. De Trevirensi est *Canon 10. caus. 11. quæst 3.* ubi Teugaldus Trevirensis Archi-Episcopus Belgicæ Provinciæ Primas audit; antiquissimus est, a Sylvestro Papa Agricio Præsuli Sæculo jam 4to concessus *Brower. in annual. Trevirens. L. 4.* Ejusdem Primatus meminit Fridericus I. Imperator apud Goldastum *Tom. 1. Imp. Const. p. 265.* ubi Trevirensis Antistitem ita alloquitur: *Igitur quia vos Primas estis cis alpes & Cor Regni & Metropolis illa vestra Treviris in quam inclyta &c.* Interim Trevirenses Præsules jam ab aliquot Sæculis hoc Primatus titulo abstinere. De Magdeburgensi Primatu est Bulla Joannis XIII. ad Adalbertum Archi-Episcopum, in qua locus notabilis ita habet; *Dei igitur omnipotentis auctoritate & B.*

Petri Apostolorum Principis & nostra, te tuosque Successores in perpetuum, & Ecclesiam tuam omnium Ecclesiarum Archi-Episcoporum & Episcoporum, qui in Germania sunt ordinati, in sedendo, in iudicando, in confirmando, in subscribendo, in sententiis dandis, omnique Ecclesiastico Ordine Primatum habere volumus, vid. Maibonium in Chronico Magdeburg. p. 247. Ubi tamen per Instrumentum Pacis Westphalicæ Anno 1648. Archi-Episcopatus Magdeburgicus extinctus atque sæcularizatus fuit mortuo ejusdem Administratore ultimo Augusto Duce Saxonix Lineæ Weissenfelsensis Fundatore, atque ad Brandenburgicum sub titulo Ducatus transit, ista Primatus dignitas procul dubio etiam cessavit, quidquid dixerit Ludwig in Dissert. de Primat. Germ. Cap. fin. Contra eum stat nobiscum Struvius in dissert. de Prim. Eccles. §. 14. Quomodo enim Archi-Episcoporum primus esse poterit is, qui Archi-Episcopalem dignitatem sponte abdicavit? De Coloniensi Ecclesia dubitatur, an unquam Primatus jure gavisa sit; ita quidem statuere videtur Serar. Lib. 1. rer. mogunt. c. 21. vbi verba Ruperti Tuitiensis hunc in modum refert: sed Primatum Colonia Metropolis obtinuit ea maxime causa, quia Crescens prædictus Coloniæ quoque Apostolicam verbi Dei visitationem primus intulit: sed

secu-

securius affirmare licet isthunc Primatum in me-
 ro honore constituisse, sique Coloniensis nullius
 Primatui subjectus fuit, nullum quoque sub se ha-
 buit Archi-Episcopum suæ jurisdictioni subje-
 ctum, uti patet, ex litteris Leonis IX. Pontificis,
 quibus Coloniensis Archi-Episcopatus privilegia
 confirmantur: *Sicut Neminem Archi-Episcopo-
 rum tibi subjecimus, ita sub nullo Primatate te agi
 decrevimus.* Salisburgensi Episcopo similiter hic
 honor tribui vult, vt Primas sit cis Alpes vsque
 ad Danubii ripas. quem tamen titulum Salisbur-
 genses vel ideo non affectant, quia ex indulto Gre-
 gorii Pontificis Legati nati audiunt, unde ante
 omnes Primates præcipuum tenent locum, adde
Zeck. in Europæi. Herold p. 1. p. 3. 30. referentem,
 quod Salisburgensis Archi-Præsul hunc titulum
 sibi nunquam arrogaverit, imo ne oblatum qui-
 dem acceptaverit. De Bremensi quoque Archi-
 Episcopatu in Primatum erigendo olim verifimi-
 liter cogitatum fuit, attamen eventum consilii
 haud respondisse colligimus *ex authore Histor.
 Archi-Episc. Bremens. p. 57.*

Ex quibus ita generaliter præmissis patet, ho-
 diedum in Germania nullum amplius extare Pri-
 matum, qui vel abdicatione, vel non usu extinctus
 rerum natura non excefferit, excepto solo Prima-
 tu Principis & Abbatis Fuldensis; qui continuo

& ad nostra usque tempora tam in Recessibus Imperii, quam aliis in- & subscriptionibus se Germaniæ & Galliæ Primatem optimo jure dicit, quod patet ex subscriptione Recessus Imperii de Anno 1559. de Anno 1566. de Anno 1570. de Anno 1603. de Anno 1613. de Anno 1641. de Anno 1654. Idem docet Actus Coronationis Mariæ Eleonoræ Imperatoris Ferdinandi III. Conjugis. Verum ut cuncta recto ordine tractentur, hic iterum inquirendum venit in istius Primatus primævam originem, atque foundationem; qua in re iterum non concordant scriptores non modico temporis intervallo inter se discrepantes: Malinkrotius *de Archi-Cancellariis* p. 71. & 214. hujus Primatus primordia ad Lotharii II. Imperatoris tempora refert: eodem modo Kirchnerus tradit dignitatem Primatus Fuldenfis ætate Lotharii per Abbatem Bertholdum de Schlitse ex Familia Gorziorum primum impetratam & Ecclesiæ Fuldenfi illatam: Browerus vero contra *L. 1. de antiq. Fuldenfi* c. 15. serio contendit a Sylvestro II. Papa juribus Abbatæ Fuldenfis adjectum fuisse, ut cunctis Germaniæ Cœnobiis ad Comitja convocatis præesset, primumque in sedendo, judicando & dicendo locum obtineret Abbas Fuldenfis. Hactenus quidem ita opinari licuit, postquam vero Bullam Joannis XIII. Pontif. publici juris fecerit-

cerimus, mox patebit quantum a veritatis scopo recensitæ opiniones aberraverint. Sit itaque tenor Bullæ Pontificiæ quem ex authentico sequentem in modum edimus:

Bulla JOHANNIS XIII. Pont. Max.

concessa Werinhario Fuldensi Abbati super Primatu
Anno DCCCCLXVIII.

JOANNES *Episcopus Servus servorum Dei karissimo nobis in Christo Filio Vuerinhario sacri Cenobij Fuldensis Abbati Religiosissimo et per eum suis Successoribus Abbatibus in perpetuum; Desiderium quod ad Religionis Propositum Sanctorumque Locorum stabilitatem pertinere monstratur sine aliqua dilacione est Deo auctore perficiendum, ut ex hoc Vigor sanctæ Religionis Roboretur et eisdem sanctis Locis salus et Indempnitas solidetur. Nobis quoque Lucri potissimum Præmium a Conditore omnium Deo in Regnis Cælestibus adscribatur: Igitur quia per interventum Domini Ottonis Excellentissimi, Püßsimique Imperatoris Augusti, nostrique spiritualis Filii et sanctæ Ecclesiæ defensoris prenommatus Vuerinharius*

*rius Abbas postulavit a Nobis quatenus Venerabile
 Monasterium, cui præesse videtur, quod olim a
 sanctæ memoriæ Bonifacio Episcopo ad Honorem
 Dei & Domini nostri Salvatoris in loco qui vocatur
 Boconia erga Ripam Fluminis Vultaba constru-
 ctum, Privilegii summæ Sedis Apostolicæ Infulis
 decoretur, et sicut per Sanctissimi Papæ Zachariæ
 Constitutionem aliorumque Venerabilium Pontifi-
 cum predecessorum, decessorumque nostrorum præ-
 cepta, Dicioni sanctæ nostræ, cui Deo auctore de-
 servimus Ecclesiæ suppositum est, ita perpetuis
 Temporibus perseveret, nullius unquam alterius
 Ecclesiæ Jurisdictionibus summittatur: Quapro-
 pter piis Desideriis faventes hac nostra Authori-
 tate id quod exposcitur, digno effectū mancipamus,
 ideoque omnem cujuslibet Ecclesiæ Sacerdotem in
 præfato Monasterio Dicionem quamlibet habere
 aut auctoritatem præter Sedem Apostolicam pro-
 hibemus; ita ut nisi ab Abbate Monasterii fuerit
 Invitatus, nec Missarum ibidem solemnia quispiam
 celebrare, omnino præsumat, ut profecto juxta
 id quod subjectum Apostolicæ Sedi firmitate Pri-
 vilegii consistit, inconcussa omni Tempore dota-
 tum permaneat, Locis et Rebus universaliter
 tam eis, quas a primordio sibi vindicare debet,
 vel quas moderno Tempore tenet et possidet,
 quam eis, quas futuris Temporibus in jus ipsius
 sacr?*

*sacri Monasterii divina providentia augere ex do-
 nis et oblationibus Decimisque quorumlibet Chri-
 sti Fidelium voluerit absque ullius personæ con-
 traditione firmitate perpetua perfruatur; ad-
 jicientes autem pro magno amore præfati Piissi-
 mi Domini Ottonis Imperatoris Augusti specia-
 liter constituimus, ut isdem Vuldensis Abbas
 ante omnes alios Abbates Gallicæ seu Germanicæ
 Primatum sedendi in omni loco, quo convenerint,
 obtineat nec non et Archimandrita Consultior et
 Honorabilior nostra Apostolica auctoritate per-
 maneat: Constituimus quoque per hujus nostri
 decreti paginam, ut quicumque cujuslibet Eccle-
 siæ Præsul, vel quacumque Dignitate prædita
 persona hunc nostri privilegii Tenorem, quem au-
 thoritate Beatissimi Apostolorum Principis, cujus
 vice fruimur, confirmamus et recorroboremus,
 violare et transgredi temptaverit, Anathema sit,
 et iram Dei omnipotentis Incurrens a Cetu omnium
 Sanctorum alienus existat, et nihilominus præ-
 fati Monasterii Dignitas a nobis indulta perpe-
 tualiter Inviolata permaneant Apostolica in omni-
 bus auctoritate subnixa. Scriptum per manum
 Stephani Scrinariï Notariï et Regionariï sanctæ
 Romanæ Ecclesiæ, in mense Octobris et Indictio-
 ne Vndecima.*

L

Datum

*Datum VI. Idus Novembris per manum
Vuidonis Episcopi et Bibliothecarii sanctæ Sedis
Apostolicæ Anno Pontificatus Domini nostri Jo-
hannis Tertii decimi Papæ Quarto. Imperii ve-
ro Domini nostri Ottonis Augusti majoris sexto,
et minoris secundo. Indictione XI.*

Hoc Privilegium ad Werinarii Successores
Abbatē sese per omnia in perpetuum rite ac ra-
tionabiliter extendere, ac pertinere comprobant
tum sequentes omnes quotquot Ecclesiæ Fulden-
si concessæ sunt Pontificum Romanorum Bullæ,
tum etiam solemnē alia declaratio desuper facta
Avenione Anno MCCCXXIII. a Celeberrimis il-
lius temporis Legum ac jurisprudentiæ Oraculis,
quorum quisque appenso proprio Sigillo, etiam
in hunc modum subscripsit, ut hic ex Autogra-
pho:

*Ego Gotius de Arimino Iuris utriusque Pro-
fessor prædictam conclusionem veram credo et meum
Sigillum appono.*

*Ego Bertrandus de Sancto Genesio utriusque
Iuris Professor, Domini Pape Capellanus, et
ipsius sacri Palatii causarum auditor, conclusioni
premissæ adhareo et sigillo.*

Et

Et Ego Petrus Placentinus Doctor Legum, Cappellanus Domini Pape, et sacri Palatii Causarum auditor premissis adhæreo cum sigillo in Testimonium Veritatis.

Ego Magister Hermannus Doctor Decretorum Custos et Canonicus Ecclesie Pragensis, Domini Pape Cappellanus, ac ipsius sacri Palatii Causarum auditor præfatam Conclusionem tam ex præactis, quam aliis rationibus, Credo esse veram et de jure procedere in quorum robur manu propria subscripsi et sigillum meum appendi.

Et Ego Bertrandus de Deucio Legum Doctor Domini Pape Cappellanus & ipsius audientie litterarum auditor premissorum conclusioni adhæreo & Sigillo.

Et Ego Richardus de Mediolano Canonicus Mediolanensis, Cappellanus Domini Pape, et ejus Palatii causarum auditor, supradictam conclusionem veram esse credo et meum Sigillum appono.

Et Ego Guillelmus de Duroforti Legum Doctor, Domini Pape Cappellanus, ejusque sacri Palatii causarum auditor, idem credo & sigillo.

Ex his Sigillis unum hic representare æri incisum, uti non incongruum, sic nec injucundum fore existimavimus: Est illud Bertrandi de Deucio Legum Doctoris famigeratissimi, qui A. MCCCXXVII. Presb. Cardinalis Tit. S. Marci,

postmodum vero Episcopus Sabinus ac S. R. E. Vice-Cancellarius a Clemente VI. Pont. Max. creatus est; Obiit Anno MCCCLV. variis Legationibus clarus.

Ex præmissis expeditum habes, remotiorem esse fundationem Primatus Fuldensis, quam recentiori scriptores hucusque existimant, eandemque sibi cum Archi-Cancellariatu vindicare antiquitatem, quippe qui pariter tempore Ottonis magni, imo ex Ipsius intercessione Ecclesiæ Fuldensis in sortem obtigit. Errat quoque hic Browerus, quando *c. 15. p. 64. de antiq. Fuld.* dubitare

re

re audet de Primatu Fuldensi, utrum per totam Galliam, an vero in Gallia Imperiali tantum, Regno nempe Arelatensi & Burgundia obtineat: hujus enim dubitationis fundamentum inane est, & facili ratione refutatur; siquidem paritas quam desumit ab Archi-Cancellariatu Trevirensi, qui licet per Galliam sit, attamen ultra fines Galliae Belgicae non extendatur ad restringendos Primatus Fuldensis limites male applicatur; nam quod Trevirensis Archi-Cancellarius sit per Galliam, hoc habet ex privilegio Imperatoris, cujus jurisdictio cum ultra Galliam Belgicam protensa non fuerit, neque ultra jura Archi-Cancellariatus Trevirensis extendere potuit: E contra privilegium, quod habet Abbas Fuldensis, ut Primas sit per Galliam, venit a Summo Pontifice, qui cum totius Christiani Orbis Caput sit & Legislator, etiam in Galliam, quamcunque talem jurisdictionem exercet, ut inter omnes ejus Regni Abbates Primatum Fuldensi concedere potuerit: neque etiam in toto illo latissimo tractu Galliarum, licet ditissimarum Abbatiarum passim refertissimo, Abbas quisdam ea animi praesumptione erit, ut cum Fuldensi S. R. I. Principe, Augusta Imperatricis Archi-Cancellario, æquo Marte de sessionis praerogativa contendere possit. Est praeterea tenor privilegii hujus genera-

neralis indistincte de Gallia loquens, & Fuldensi inter omnes Abbates Galliae Primatum tribuens; si quis ergo Galliae Abbas ab hac regula exceptionem prætere auderet, hanc evidentibus probationibus docere necesse habet; quod contra amplissimum & antiquissimum privilegium Abbatum Fuldensium Apostolica auctoritate subnixum non tam difficile quam impossibile erit. Quod si igitur contigerit Coetum aliquem personarum Ecclesiasticarum a Summo Pontifice congregari, dubium non erit, quin Abbas Fuldensis ante omnes Abbates non tantum Germaniae sed & Galliae primum ordinem nanciscatur tam in sedendo, quam votando, et judicando; Imo omnium votorum authoritas in unum Fuldensem concurret, ubi cujuslibet ordinis Primarius Præsul votum totius ordinis recitaret. Eadem ratione in Comitibus Imperii Abbas Fuldensis ante omnes Germaniae Abbates non tantum sedebit, sed & votum dabit, & subscribet: Imo accidit aliquando, ut Fuldensis Abbas ante ipsos Episcopos Recessus Imperii subscriberet, veluti Ratisbonensem de Anno 1532. ante Lubecensem & Razeburgensem, ibi: *Von wegen des erwählten Abts des Stiff Fulda. Philips Schenck von Schweinsberg Dechant zu Fulda; Von wegen Henerichs Bischoff zu Lübeck. Jost Huffsfelder,*

der, Doctor Thumprobst daselbst. Von wegen
 Georgen Bischoven zu Razenburg. Wolfgang
 Rudorffer Doctor Probst zu Stendal &c. Rur-
 fus Ratisbonensem de Anno 1541. ante Razebur-
 gensem, Lebusiensem, Lubecensem, & Seducensem:
 Von wegen Philipsen erwälden zu Fulda. Jo-
 hann von Ehbrenberg Thumb-Dechant zu Mainz;
 Erhard Rude von Collenberg Mainzischer Hoff-
 meister, und Bernard von Hartheim. Georg
 Bischoven zu Razenburg und Libus. Lucas Wilz-
 beym; Balthasars erwälden und bestetigten zu
 Lübeck; Jodocus Hutfelder der Rechten Do-
 ctor. Adriani Bischoffs von Sedun. Johann mi-
 litis &c.

Ex istius Primatus dignitate provenire sta-
 tuit. Coccejus in *prud. juris publ. de Rege & Im-
 per. Roma. c. 8. §. 16.* prærogativas & jura,
 quibus Princeps Fuldenfis gloriatur in Co-
 ronatione Imperatricis, quatenus ea tanquam
 Primas seu Primarius ejus Episcopus exerceat,
 id quod in aliis quoque Coronationibus observe-
 tur; ut inaugurationem Regis Galliæ Primas Rhe-
 mensis, Regis Hispaniarum Primas Toletanus,
 Hungariæ Regis Strigonensis, Polonorum Regis
 Primas Gnesnensis peragat. Verum ista sine ul-
 teriori fundamento asserere non ausim, cum mi-
 hi sufficiat; Principem Fuldensem integra & salva
 sua

sua jura tueri in Coronatione Imperatricis, nec quidquam ei accedat, cum dixerim ea ex Primatu profluere; imo magis decorum esse judico, si ea tanquam Imperatricis Archi-Cancellarius sibi vindicet, quod & verius est, & supra ex Diplomate Carolino abundanter demonstratum fuit.

QVÆSTIO JURIDICA.

An Principes possint Venationem suis subditis prohibere?

Non in publicis solum locis, sed & privatis ac propriis agris omne jus venandi Principes terrarumque Domini subditis suis hodie passim ademerunt; Quæ ademptio an jure vel injuria facta sit mirifice inter se concertant Doctores. Venationem a Principibus prohiberi non posse, multa eaque plausibilia argumenta evincere videntur: Quandoquidem ex Genesis I. docetur, hominem universis animantibus dominari eique omnia animalia subiecta esse: *Ut præsit piscibus maris, volatilibus cæli, & bestiis universis*, item Genesis 9. *Crescite & multiplicamini &c. Terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terræ, & super omnes volucres cæli*; Ita etiam jus venandi ex naturali jure omnibus commune est §. 12. *instit. de rer. divis. L. 1. ff. de acquir. rer. Domin.* Quapropter cum Princeps ea quæ juris divini aut naturalis sunt, nec tollere nec mutare possit. §. 11. *instit. de jur. natur. Gent. & Civil. Can. ult. §. his itaque dist. 6.* non apparet quomodo Principes quo ad præsentem casum juri divino & naturali contrario subditosque suos a jure venandi excludere possint: Sed & jure civili idem dispositum L. 13. §. f. *ff. de injur.* ubi sæpissime, inquit Iuris-Consul-

TUS

tus rescriptum est: non posse quem piscari prohiberi, sed nec aucupari, nisi quod ingredi quis agrum alienum prohiberi potest, & ita *Anto. Butr. Hostiens. & Jo. Andr. in cap. non est X. de decimis* responderunt cum aliis compluribus. Quibus tamen nil remiorantibus eorum sententiam magis probo, qui existimant Principes suis subditis venationem prohibere posse, quae sane sententia non paucos neque obscuri nominis Autores habet, quorum Tredecim refert Covarruias in relectione *Cap. peccatum de reg. jur.* Etenim cum Summus Princeps iusta & rationabili de causa dominium & jus alteri quaesitum auferre possit, *L. 15. ff. de re vind. L. 11. ff. de evict.* multo magis subditis suis nationibus interdicare poterit, *L. 21. ff. de reg. jur.* cum ibi de damno vitando, hic vero de lucro tantum captando, quod in spe nimis incerta & caduca consistit, ut nec in bonis nostris esse dicatur *Arg. L. 36. in fin. ad Leg. falc.* agatur. Et quod Summus Princeps sive Imperator potest in toto Imperio, illud procul dubio poterit quilibet Princeps in suo territorio, cum per investituram omnis potestas & utilitas, quam Imperator in singulis territoriis obtinuit, in Principes translata sit, *Arg. c. 1. §. f. quibus mod. feud. amitt.* Fuit autem iam olim ab Imperatore Friderico prohibita venatio in *l. nemo retia tit. feud. de pace tenenda*, ubi ita loquitur: *nemo retia aut alia quaelibet instrumenta ad capiendas venationes tendat, nisi ad urfos, apros, vel lupos capiendos.* Id quod pacis servandae causa, ita constitutum esse annotarunt ibidem *Mart. Laudens. & ceteri Doctores*: Publice enim interest ad pacem, tranquillitatem & securitatem maxime viatorum tuendam, praesertim cum absque armorum usu id quod peregrinantibus plenum periculi esset, venatio expediri vix queat, non esse commune omnibus jus venandi; absque eo, quod inter ipsos venatores, qui communi jure venandi utuntur, rixae, discordiae, atque homicidia timenda sint, cum communio discordiarum mater plerumque sit, *L. 77.*

supra

M

§. 20.

§. 20. ff. de leg. 2. L. 26. ff. de sero. pr. ad. urb. Sed & permissio venationis indifferens esset quoddam avocamentum ab operis & laboribus necessariis & quotidianis, quibus humana societas nunquam carere potest, ab artificiis agri vinearumque cultura, adeoque a tota vita rustica, a qua neminem abduci publice utile est, *Arg. aurb. agricultores C. que res pign. oblig. poss. L. 2. ff. de nundin. L. 1. ff. de feriis.* Tale immoderatum studium venandi olim in Germania fuisse constat ex Tacito & Suetonio. Cui suffragatur quod jure nostro videmus interdici quibusdam officia & exercitia alioquin justa & honesta, quo magis proprio officio & artificio vacare possint ut in tit. Codicis *ne Rustici ad ullum officium devocentur*, & in titulo *negotiatores ne militent*; Quin & si cunctis indiscriminatim concessus esset Venationis usus brevi temporis spatio ferarum species omnino depopularentur, quas tamen servari publice interest: quæ omnia facilius obtinent, ubi ex longissima præscriptione Principes jus venandi sibi privative vindicarunt; tanta enim temporis diuturnitas pro jure & causa sufficeret, etiamsi jus nullum probaretur, *Arg. L. 2. ff. de aqu. plu. arcend.* Præterquam quod hæc sola justissima causa sit, quare ad Principum recreationem totum jus venandi referatur, ut videlicet ipsi, quibus maximæ operæ circa reipublicæ administrationem incumbunt, præ aliis delectabili venationis exercitio perfruantur, quatenus animus onere curarum depressus erigatur ad gubernaculum reipublicæ de novo reassumendum; Neque subditis contra dispositionem juris divini ulla injuria per hoc inferatur, eadem enim Lege Deus omnem herbam fruendam dedit, hominisque Dominio subjecit *Gen. 1. c. 29. vers.* quam tamen singuli hodie sibi vindicare non possunt sublata videlicet post lapsum, communiione bonorum; plane si textum *Genes. 1.* intelligeremus de dominatu, qui in venatione vel occupatione ferarum consisteret, illud absurdum inde sequeretur, quod non tam fera, sed mansueta quoque

quoque animalia tanquam communia ab omnibus occupari possent! Ergo Dominatus iste secundum Caput *Genesis 9. vers. 2.* explicandus venit, quoad bestia omnes etiam ferocissimæ hominem expavescant, & tanquam Dominum suum revereantur; videmus enim quod magnarum etiam virium bestia fugiant aspectum hominis sibi in hoc longe inferioris: Neque jure naturali ita omnia sunt communia, ut reipublicæ & Principis dispensationi eatenus non subjaceant, quo minus ea privatis concedere possit, quæ deinceps privata non communia sint, §. *singulorum 11. inslit. de rer. divis. & sicuti occupatio rerum, quæ nullius sunt, privatim jure naturali efficit, illud, quod prius commune erat, proprium ipsius occupantis; ita respublica ejusve Rector poterit, quæ communia prius erant sibi privative vindicare.* Sed & feræ, volucres & cætera animalia jure naturæ non sunt communia positive, quasi omnium propria sint, sed negative, quia nullius sunt, & jure naturali nulli applicata secundum Divum Thomam *1. 2. quest. 94. art. 5.* Idcirco Lex humana potest illa uni potius quam alteri ex causa concedere, ex quibus sequitur hodie dum Principes venationem jure naturali & divina omnibus permissam justissimis ex causis prohibere, sibi que vindicare.

COROLLARIA

EX JURE CANONICO.

Ubi post sponsalia contrabentes carnaliter miscentur, ita præsumuntur habuisse animum postea contrahendi matrimonium, ut nec eorum assertio in contrarium attendatur.

M 2

Nisi

Nisi ex metu mortis se invicem cognoverint.

Matrimonium contractum sub impedimento dirimente cessante impedimento denuo est contrahendum.

Licet quis matrimonium jurato promiserit, adhuc tamen Religionem ingredi potest.

Quando cum impubere contraxit sponsalia pubes, licet impuberem adeptam pubertate denuo consensisse sciat, sponsalibus tamen stare non tenetur.

Ut Liberi per subsequens matrimonium legitimentur, eorum consensus non requiritur.

Filio mortuo nepotes ex eo legitimantur per matrimonium avi.

Ex damnato coitu nati suo sensu legitimi possunt, rescripto Principis.

In Electione requiritur pluralitas & Janitas votorum.

Pactum nudum nec hoc Jure producit actionem.

COROLLARIA

EX JURE PUBLICO ET POLITICO.

Princeps Fuldensis Electus, licet non confirmatus, nec investitus Archi-Cancellarii munere fungitur in Coronatione Augustæ.

Renuntiatio Hispaniarum Philipponon restituit viam ad Regnum Gallicæ.

Primogenitus quoad Successionem Regni etiam ille est, qui ante adeptum Regnum natus fuit.

Jurisdictio Cameræ non expirat per mortem Imperatoris.

Expediit Principi, licet ipse prudentia & consilio valeat, habere Consiliarios.

Praestat habere Cives locupletes, quam ærarium repletum.

Consultius est Viduæ, quam Viduo aliud initiare matrimonium.

Judei a Statibus Imperii recte recipiuntur, & licite tolerantur.

Ad incrementum Universalis Studii plurimum confert Bibliothecæ instructio, cujus usus statis temporibus pateat.

Lotharicæ, ubi dejecto in urnam certo schedularum inscriptarum et manuum numero facultas easdem extrahendi certo pretio redimitur, ad

lufos licitos referendæ sunt, & utiliter instituuntur.

COROLLARIA
EX JURE CIVILI.

*E*tiam Legitimi tutores excusare se possunt a tutela.

Actio de Tigno juncto etiam contra bonæ fidei possessorem in duplum est.

Substitutio pupillaris facta in unum casum extenditur etiam ad alterum.

Solutum ex errore juris non repetitur conditione indebiti.

Qui tradere promisit, non liberatur præstando interesse.

Mora principalis Fidejussori non nocet.

Exceptioni non numeratæ pecuniæ in chyrographo inutiliter renunciatur.

Non dantur actiones mixtæ.

Periculum rei venditæ emptorem respicit.

Sic Jus accrescendi ad eundem pertinet.

COROLLARIA
EX JURE FEUDALI.

Si proximior Agnatus Feudum alienatum spatio 30. annorum revocare neglexerit, eo mortuo

tuo alius Agnatus proximus præscriptione non ex luditur.

Emptor rei feudalis non petit evictionem adversus venditorem.

Delinquente Vasallo in personam Domini Feudum ita & perpetuo aperitur Domino, ut nec eo mortuo ad Agnatos redeat.

Licet Feudum masculis cum fœminis datum sit, adhuc tamen fœminæ a masculis excluduntur.

Ubi Vasallus cum consensu Domini directi feudum oppignoravit, tenet pignus etiam mortuo Vasallo contra Dominum.

Pater non potest petere usumfructum in bonis feudalibus filii.

Vasallus alienans feudum irrequisito Domino, licet statim recuperaverit, caducitatem non declinat.

Sententia lata contra possessorem Feudi nocet Agnatis postea ad Feudum venientibus.

Si pars tantum Feudi alienata sit irrequisito Domino, totum Domino non aperitur.

Legitimi per rescriptum Principis aliquando succedunt in feudis.

COROLLARIA
EX JURE CRIMINALI.

*Stola & Ensis, Ecclesiastica & Civilis potestas
possunt stare simul.*

*Si quis in somno surgens alterum occidat,
licet vigilans jam animum occidendi habuerit, non
subjacet pœnce legis Corneliæ.*

*Non tantum, qui mandat, sed & qui nudum
consilium dat de vulnerando, tenetur de occiso, si
ex vulnere mors sequatur.*

*Fluxio sanguinis ex cadavere occisi non est
sufficiens indicium ad torturam.*

*Filii ante Parentes, fœminæ ante mares
torquentur.*

*Crimen læsæ majestatis committunt etiam
non subditi.*

*In Electores non committitur crimen læsæ
majestatis.*

*Confessio rei in criminalibus non sufficit sem-
per ad condemnationem.*

*Tortura ex prioribus indiciis repeti non
potest.*

*Si facta conspiratione inter plures unus oc-
ciderit, omnes tenentur de occiso.*

F I N I S.

Rh 1234

ULB Halle

3

002 163 675

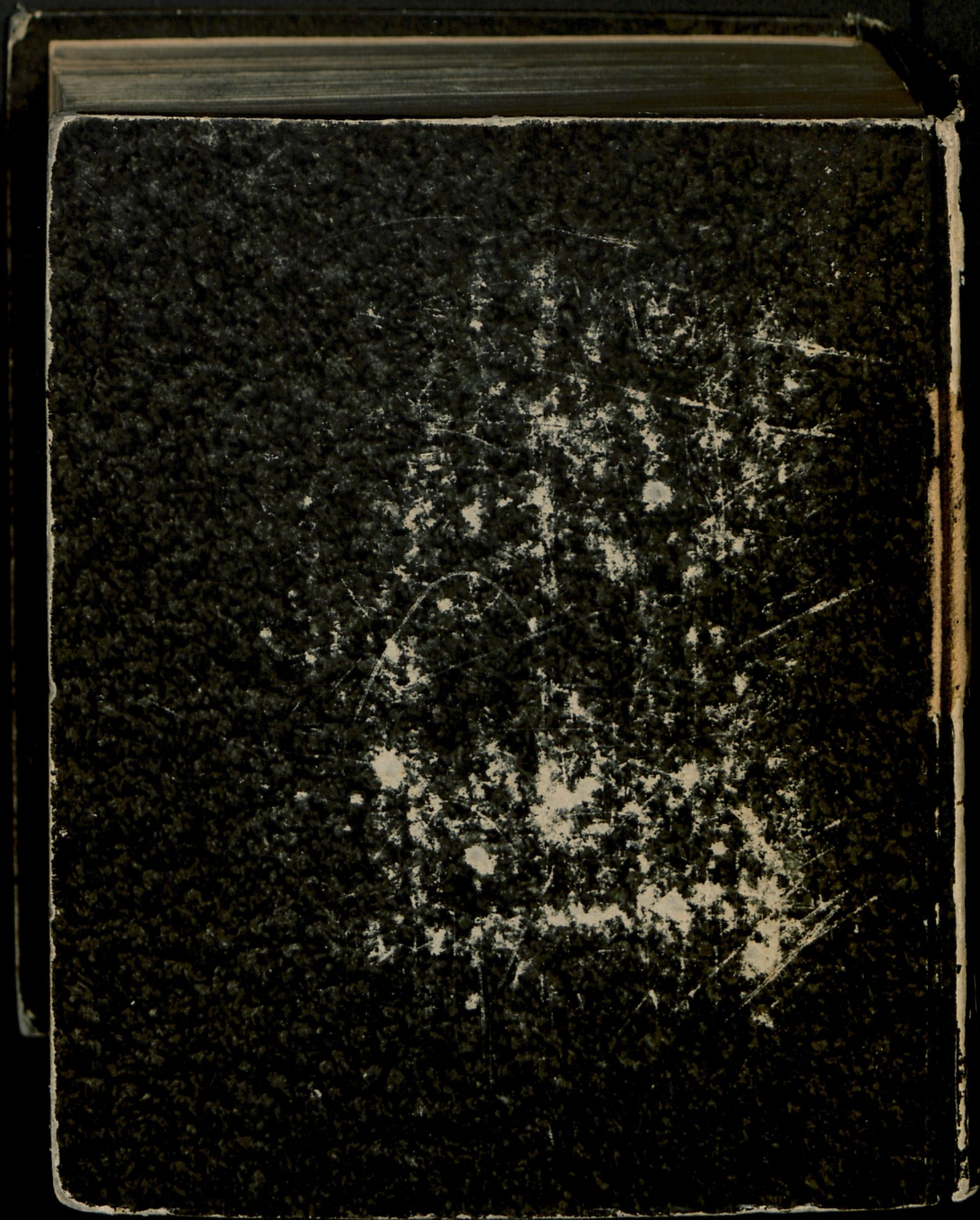

TA → OL

Rehr ✓

Rehr

645.
14

DISCVRSVS HISTORICO-IVRIDICVS
DE
ARCHI-
CANCELLARIATV

ET
PRIMATV
S. R. I. PRINCIPIS
ABBATIS FVLDENSIS,

QVEM
AVSPICE DEO TER OPTIMO MAXIMO
IN CELEBERRIMA FRANCAE ORIENTALIS
VNIVERSITATE HERBIPOLENSI
EX ASSENSV AMPLISSIMI SENATVS IVRIDICI
SVB PRAESIDIO

Prænobilis, Clarissimi ac Consultissimi Viri ac Domini,
D. PHILIPPI ADAMI VLRICH,
I.V. DOCT. ET DIGESTORVM PROF. PVBL. AC ORDIN. REVE-
RENDISSIMI ET CELSISSIMI PRINCIPIS, EPISCOPI HERBI-
POLENSIS CONSILIARII,

EXERCITII GRATIA PVBLICO EXAMINI SISTIT
HENRICVS WALTERVS WILHELMVS
No. 27. DE SCHILDECK. No. 18.
IN AVDITORIO IVRIDICO

HORIS ANTE-ET POMERIDIANIS CONSVETIS, DIE XXX. IVN. A. MDCCXXIV.

EDITIO NOVA MDCCXXXIII.

LIPSAE, APVD IO. CHRISTIANVM LANGENHEMIVM.